

ΔΙΝΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΝΑΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Η ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.»

1882.

συνοπτικῶν ἰδεῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐμπολέμων τότε μερῶν.

Ποία ἦτον ἡ κατάστασις τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐπροκινδύνευσαν οἱ νέοι Φιλέλληνες; Ποία δὲ καὶ ἡ τῆς ἀντιχριστιανικῆς Τουρκίας; Τίνες ἦσαν οἱ τὸν ἐν Ἡύλῳ Τουρκοαιγύπτιον στόλον κατατροπώσαντες νέοι Φιλέλληνες;

Ἡ χριστιανικὴ Ἑλλάς δὲν ἦτο βεβαίως ὡς ἡ ἀρχαία ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος, οὔτε πολιτισμένη καὶ ἀπηλλαγμένη ὑπὸ ἀλλοεθνῶν πιέσεων καὶ φόβων· αὐτὴ ἀπεναντίας καταστᾶσα λάφυρον βαρβάρου καὶ ἀλλοθρήσκου Ἀσιανῆς φυλῆς, τῆς Τουρκικῆς, εἶχεν ἐκλείψει ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐκ τῆς χορείας τῶν ζώντων ἐθνῶν, καὶ ἀναγραφῆ εἰς μόνην τὴν ἱστορίαν. Καθ' ὄλην αὐτὴν τὴν μακρὰν τοῦ χρόνου περίοδον, οὐ μόνον διῆγε βίον ἄσημον, πτωχόν καὶ δουλικόν, ἢ πλανητικόν καὶ ὄρεινόν, ἀλλὰ καὶ πλήρη βασάνων καὶ βιαιοπραγιῶν, ἢ σφαγῶν καὶ ἐρημώσεων, ἰδίων τῆς δεσποζούσης αὐτὴν ἀγρίας φυλῆς· τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις αὐτῆς.

Ἡ δὲ τῆς ἀντιχριστιανικῆς Τουρκίας ποία; — Αὕτη χαρακτηρίζεται ἀρκούντως ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν μετεχειρίζετο τὸν δουλωθέντα Ἑλληνισμόν. Δεσποτικὴ καὶ ἀπηνῆς ἐν τῇ διοικήσει, βάρβαρος καὶ ἀμαθὴς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, μεμονωμένη ἐντὸς τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, φύσει αὐτῶν πολεμία καὶ μέχρι τινὸς ἐπίφοβος, ἐνεκα τοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ ὀρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, τοῦ κατακτητικοῦ πνεύματος καὶ τῶν πλουσιῶν αὐτῆς πόρων. Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ τῆς Τουρκίας κατάστασις. Τίνες δὲ τέλος πάντων ἦσαν καὶ οἱ νέοι Φιλέλληνες; — Περὶ τούτων θέλομεν κατωτέρω διαλάβει ἐκτενέστερον. Ἄς ἀκολουθήσωμεν ἐν

τσοῦτω τὴν συνοπτικὴν ἀφήγησιν τῆς θέσεως τῶν δύο ἐθνῶν μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ὀριστικῆς αὐτῶν διαφρήξεως.

Ταῦτα συγκατώκουν μὲν ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ, πλὴν συνέζων, ὡς συζῆ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἀσθενῆς δοῦλος μετὰ ἰσχυροῦ καὶ ὠμοῦ δεσπότου, διαθέτοντος κατ' ἀρέσκειαν περὶ τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας ἐκείνου. Τὸ μὲν Τουρκικὸν ἢ Ὀθωμανικὸν ἔθνος ὡς δεσπόζον καὶ ἐρασιχρήματον, ἀπελάμβανεν ὅλας τὰς ἀνέσεις τοῦ βίου, καὶ ὡς βάρβαρον, φανατικόν καὶ ἀλλόθρησκον ἐξετραχλίζετο εἰς πᾶν εἶδος τυραννοπραγίας. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ὡς δεσποζόμενον καὶ δοῦλον, ἐδοκίμαζεν ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ ταπεινωτικοῦ βίου, καὶ ὡς ἀσθενὲς καὶ χριστιανικόν, ἠνείγετο μεθ' ὑπομονῆς ὅλας τὰς ὀμότητας καὶ τὰς φαντασιοπληξίας τῶν τυράννων του. Συνεταράσσετο μὲν κάποτε ἐν τῇ μακρᾷ αἰχμαλωσίᾳ του, ὡς ὁ δέσμιος ἐντὸς τῶν ἀλύσειν του, εἴτε αὐθόρμητον, εἴτε ἠπατημένον ὑπὸ ἀλλοτρίων ὑποσχέσεων, πλὴν πάντοτε δυστυχῶς ἀπέτιε μὲ χειμάρρους ἀγνῶν αἱμάτων τὴν τόλμην τῶν ἀποπειρῶν του.

Ἐπέστη ὁμως, φαίνεται, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου περὶ τὸ 1821, ὅτε θαρράλειον, ἀποφασιστικόν, στηριζόμενον εἰς μόνας τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, εὐελπιζόμενον εἰς τὰς ἀπλὰς συμπαθείας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, καὶ ἐναποθέτον κυρίως τὴν τύχην του εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν, ἔβριψε τὸν περὶ τῶν ὄλων κύβον, καὶ ἀναπετάσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἐκέρυξε τὸν ἀποχωρισμόν του ἐκ τῆς δεσποζούσης αὐτοῦ βαρβάρου φυλῆς, καὶ τὴν ἀμετάθετον αὐτοῦ θέλησιν τοῦ ν' ἀνακτήσῃ διὰ τῶν ὀπλων τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν κληρονομίαν τῶν πατέ-

ρων του. Καίτοι λίαν άνισος ό άγων μεταξύ τών δύο έμπολέμων έθνών, καθίστατο έτι μάλλον δεινός και δυσεπίτευκτος, ώς εκ τών παρεμβαλλομένων προσκομμάτων υπό της επικρατούσης τότε εν τοις άνακτοβουλείς πολιτικής, και ώς εκ της ολίγης συμπαιθείας, ήν κατά τά πρώτα αύτου έτη έδειξαν τά χριστιανικά της Εύρώπης έθνη.

Και μ' όλα ταύτα τό επαναστατήσαν έθνος, ού μόνον δέν όπισθοπόρησεν, ούδ' άπεβαρβύνηθη, αλλά διετράνωσε μάλιστα τήν αυταπάρνησιν και τόν πατριωτισμόν του, δι' ών κατώρθωσε νά επιτελέση θαύματα άνδρίας και ήρωισμού, εφάμιλλα τών αρχαίων προγόνων του, νά διεγείρη επί τέλους και κατενθουσιάζη τήν κοινήν εν Εύρώπη γνώμην, και νά καταστήση τήν πολιτικήν πλείστων άνακτοβουλείων εύνοϊκωτέραν. Έπτά όλα έτη ήγωνίζετο μόνον τόν άνισον μόν, πλήν γενναϊον και δίκαιον άγώνα της έλευθερίας κατά της τυραννούσης αύτο άτιθάσσου φυλής, ότε πλέον αύτη αισχυνομένη και έξαγριευμένη εκ της παρατάσεως και τών άλλεπαλλήλων ήτιών της, άπεφάσισε νά συνενώση όσας ήπειρωτικές και θαλασσίας δυνάμεις είχεν εισέτι διαθεσίμους εν Εύρώπη και εν Αιγύπτω, όπως καταπνίξη διά τοϋ όγκου των τών έγερθέντα και εν Ξηρᾷ και εν θαλάσση άκαταδάμαστον αύτόν λέοντα. Όθεν τας μόν πεζικας αύτης δυνάμεις, συνενέντρωσε κυρίως επί της Πελοποννήσου, τας δέ ναυτικές, συγκειμένας εξ 120 πλοίων, εν τῷ λιμένι της Πύλου.

Ό ιστορικός και ώραϊος οϋτος λιμήν, έντός τοϋ όποιου επέρρωτο νά παρασταθῆ εφάμιλλον τοϋ άλλοτε εις τά ύδατα της Σαλαμίνος μεγάλου και Έλληνοσωτηρίου δράματος, κείται προς τά δυτικά της

Πελοποννήσου παράλια. Εις τά δύο αύτου άκρα ύπήρχον δύο φρούρια, εξ ών τό μόν άρκτικόν ήτο σχεδόν κατερειπωμένον, τό δέ νότιον μάλλον διατηρούμενον πλησίον τούτου ιδρύετο ή μικρά πόλις της Πύλου, εξ ής άπέιχε προς τά έσω έως 30 στάδια ό αρχαϊος τοϋ Γερηνίου Νέστορος Μεσσηνιακός Πύλος, διότι οϋτος ήτο κατά τόν Στράβωνα μεσόγειος, ώς προκύπτει και εκ τοϋ τρίτου βιβλίου της Όδυσσεϊας, ένθα αφηγείται ή άφιξις τοϋ Τηλεμάχου, άναζητοϋντος τόν πατέρα του, διότι αποβιθασθείς εις τήν Ξηράν, εύρε τόν Νέστορα τελούντα μετά τών υιών του θυσίαν εις τό ιερόν τοϋ Σαμίου Ποσειδώνος (έκαλείτο Σάμιος εκ της εκεί πλησίον κώμης Σάμου), όθεν μετά τό πέρας της θυσίας άπήλθον εφ' άμάξης προς τήν πόλιν.

• Παίδες έμοι, άγε, Τηλεμάχῳ κηλίτριχας Ίππους

• Ζεύζαθ' εφ' άρματ' άγοντες, ίνα πρήσσησιν οδοιο. •

Εις τό στόμιον τοϋ κόλπου ή λιμένος ύπάρχει νησις άμφιμήκης, ασφαλίζουσα αύτόν, και επεκτεινομένη μέχρι τών δύο άκρων, σχηματίζει δύο εισόδους, εξ ών ή μόν προς άρκτον είναι άβαθής και στενόπορος, ή δέ προς μεσημβρίαν βαθυτάτη και εύρυτέρα. Η νησις αύτη, της όποιας ή περιφέρεια είναι δύο περίπου μιλίων, καλείται Σφακτηρία, όνομα δυσώνυμον, δοθέν ίσως εις αύτήν άνέκαθεν ώς κακός οϊωνός μελλόντων δυστυχημάτων, ή και μεταγενεστέρως ώς άθλητήριον σφαγής και βαρβαρότητος, διότι και επί τοϋ Πελοποννησιακοϋ πολέμου έποτίσθη υπό τοϋ οϊμοτος 400 Σπαρτιατών, σφαγέντων υπό τών Άθηναίων, και επί της επαναστάσεως τοϋ 1821 υπό εκείνου 1000 Έλλήνων και τοϋ σοφοϋ Ιταλοϋ και

γενναίου φιλελληνοσ Σάντα Ρόζα, σφαγέντων υπό τῶν Τούρκων.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ λιμὴν ἐντὸς τοῦ ὁποίου προσωρμίσθη ὁ Τουρκοαιγύπτιοσ στόλοσ, καὶ εἰσ τοιαύτην διέκειντο θέσιν τὰ δύο ἐμπόλεμα καὶ ἀδιάλλακτα πλέον ἔθνη, ὅταν ἡ λοιπὴ χριστιανικὴ Εὐρώπη, ἤρχισεν ὁπωσοῦν νὰ διατίθεται εὐνοϊκώτερον καὶ νὰ σκέπτηται σοβαρώτερον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ ἀγῶνοσ ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἀνακτοβουλία τῆσ Εὐρώπησ, ἐξηγήθησαν λίαν δυσμενῶσ κατ' αὐτῶν. Προγενέστεραι συνθήκαι, συμφέροντα ἤδη στερεωμένα, φόβοι νεωτερισμῶν, ἀντιζηλίαι ἔθνικαι, καὶ ἀντιπάθειαι κατὰ τῆσ ἐλευθερίας, διετήρουν καὶ ὑπέτρεφον κατὰ μᾶλλον ἢ ἦτιον τὰσ φιλοτουρκικὰσ αὐτῶν τάσεισ, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων προέβαινον πολλὰκισ καὶ εἰσ ἐμμέσους ἀντιδράσεισ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἴδου πῶσ ἐξεφράζετο εἰσ τινα αὐτοῦ διακοίνωσιν, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυσ τῆσ Γαλλίασ Γουίλλιεμιώ.

« Ὁ Ἑλληνικὸσ ἀγὼν εἶναι ὠραῖοσ καὶ νόμιμοσ. Τὸ θάρροσ μεθ' οὗ τὸν ὑπεστήριξαν οἱ Ἕλληνεσ εἶναι ἀξιοθαύμαστον· ἀλλ' ἀραγε ἀρκεῖ τοῦτο ὅπωσ ἐξασφαλισθῆ ὁ θρίαμβοσ; Διστάζω, διότι ἡ Πύλη ἔχουσα ἀρθόνουσ πόρουσ, δύναται νὰ παρατείνει ἐπ' ἀορίστω τὸν πόλεμον. Ἡ Εὐρώπη δυσκόλωσ σήμερον θὰ ἀναγνωρίσῃ τοὺσ Ἕλληνεσ. Ἡ Ῥωσσία ἐπισήμως ἐξεφράσθη ἐναντίον τοιαύτησ ἀποφάσειωσ· θέλει προστατεύει ἀπλῶσ τοὺσ Ἕλληνεσ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἰδῆ αὐτοὺσ ἀνεξαρτήτουσ. Τὰ αἰσθήματα τῆσ Αὐστρίασ εἶναι γνωστὰ, ἀναλλοίωτα καὶ σύμφωνα μετὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βιενναίου ἀνακτοβουλίου. Ἡ Ἀγγλία προσποιεῖται εὐνοϊαν πρὸσ τοὺσ Ἕλληνεσ,

ἀλλ' ἐπιδιώκει τὸ συμφέρον τῆσ· αὐτὴ ἤθελεν ὑποστηρίξει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆσ Ἑλλάδοσ, μόνον διὰ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν εἰσ Κωνσταντινουπόλιν πρόδοον τῆσ Ῥωσσίασ. Αἱ τρεῖσ αὐται λοιπὸν Δυνάμεισ εἶναι ἐχθραὶ τῶν Ἑλλήνων· μόνη ἡ Γαλλία δύναται εἰλικρινῶσ νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐὰν αἱ ἄλλαι Αὐλαὶ ἀναγνωρίσωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν, θὰ συγκατατεθῆ καὶ ἡ Γαλλία, καθόσον μάλιστα εἰσ ἔθνοσ νεαρὸν καὶ πλήρεσ ζωῆσ, διορᾷ ἀσφαλείασ ἄσ μάτην ζητεῖ εἰσ τὴν ἐξηχρεωμένην τῶν Τούρκων φυλήν. » Τοιαῦτα ἐγράφεν ὁ Πρέσβυσ τῆσ Γαλλίασ περὶ τὸ 1825, πλὴν ὁ χρόνοσ ἀπέδειξεν ἐν μέρει, τοῦλάχιστον ἐν τῷ φανερῷ, ἐσφαλμένασ τὰσ περὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων κρίσεισ του.

Τὰ ἀξιάγαστα τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα, ἡ διάρκειαι τοῦ ἀγῶνοσ, αἱ θηριώδεισ ὠμότητεσ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ ἐπίδρασισ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν γένει ἐπὶ τῶν λαῶν, καὶ τοῦ κλασικισμοῦ ἰδίωσ ἐπὶ τῶν ἐξοχωτέρων τῆσ Εὐρώπησ πνευμάτων, καὶ ἰδιαιτέρα πολιτικαὶ περιπέτειαι, συνεκίνησαν ἐπὶ τέλος τὰ πλήθη ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔκαμψαν συνόμα καὶ τὴν δύσκαμπτον πολιτικὴν τῶν ἀνακτοβουλιῶν. Τὰ διάφορα ταῦτα ἐλατήρια παρώθησαν ἐπὶ τέλος πολλοὺσ μεγάλουσ ἀνδρασ Ἀγγλίασ, Γαλλίασ, Γερμανίασ καὶ Ἰταλίασ νὰ προσφέρωσιν ὑπὲρ τῆσ ἐλευθερίας ἑμοῦ μετὰ τὰ πλοῦσια αὐτῶν βαλάντια καὶ τὸ πλούτιμον αἱμά των· ἐξήσκησαν δὲ καὶ σωτήριον ἐπιβρόχην ἐπὶ τῶν ψυχῶν γενναίων τινων καὶ φιλελλήνων τῆσ Γερμανίασ Ἡγεμόνων, οἵτινεσ καὶ θησαυροὺσ ἑδαπένησαν, καὶ διάσημα πρόσωπα ἀπέστειλαν, καὶ τὴν εὐεργετικὴν αὐτῶν ἐνέργειαν εἰσ ἄλλουσ μετέδωκαν. Προσδεύοντεσ ὁμωσ τοῦ ἀγῶνοσ, καὶ διατράνουμένων

τῶν κινδύνων, ἐξήσκησαν ἐπίσης τοιαύτην καὶ ἐπὶ ἐτέ-
ρων κραταιῶν Ἠγεμόνων καὶ ἀνακτοβουλιῶν· μόνον
τὸ τῆς Αὐστρίας ἀνακτοβούλιον ἔμεινε τότε ἀμάλα-
κτον, καὶ πιστὸν εἰς τὴν ἀρχαιοπαράδοτον, ἀνελεύ-
θερον καὶ φιλότουρκον οὗτοῦ πολιτικῆν.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὰ ἔθνη καὶ αἱ κυβερνήσεις
ἐπιδιώκουν συνήθως συμφέροντα, πλὴν δὲν εἶναι, οὔτε
πρέπει νὰ ἦναι ἐξ αὐτῶν, ξένη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ
ἡ δόξα· ἔχουν ἀντιζηλίας πλὴν ἔχουν καὶ φιλοτιμίας·
ἔρπου κάποτε εἰς ποταπότητας, πλὴν ἀνυφούνται καὶ
εἰς μεγαλεία· ὠθοῦνται πολλάκις ὑπὸ ἀγενῶν παθῶν
καὶ στιγμιαίων ὀρμῶν, πλὴν ἐμπνέονται ἄλλοτε ὑπὸ
γενναίων φρονημάτων καὶ εὐγενῶν ἰδεῶν· εἶναι καὶ
αὐτὰ κράμα ἀρετῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὡς εἶναι καὶ
τὰ ἄτομα ἐκ τῶν ὁποίων σύγκεινται. Εὐτυχῆς δὲ καὶ
τρισευδαίμων εἶναι ἡ ἀνθρωπότης, ὅσάκις τὸ κράτος
τῆς ἀρετῆς ὑπερισχύει εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς τὰς κυβερ-
νήσεις!

Τὸ ὥρατον ὁμῶς καὶ οὐράνιον τοῦτο φαινόμενον
δὲν εἶναι βεβαίως σταθερὸν, οὔτε ἀπαντᾷται μόνιμον
εἰς τὴν ἱστορίαν· εἶναι μεταβατικὸν μετέωρον, παρου-
σιαζόμενον ἐκ διαλειμμάτων· εἶναι σπάνιον, ἂν καὶ
ἐπιθυμητὸν, ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ, ὡς γαλήνιος καὶ
ἡλιοπάροχος ἡμέρα εἰς δυσχεῖμερον καὶ ψυχρότατον
χειμῶνα· εἶναι δὲ καὶ πολλάκις ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ-
τον ἢ ἐκεῖνον τὸν διοικητικὸν τύπον· ἀκολουθεῖ ἐπίσης
καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἐντελέστερον πολιτισμὸν
τὰς δονήσεις τῶν κοινωνιῶν, τὴν φορὰν τῶν πραγμά-
των καὶ τὸ ποικίλον τῶν χαρακτήρων. Τοιοῦτόν τι
 συνέβη ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἰς τε τὰ
ἔθνη καὶ τὰς κυβερνήσεις. Ἐπῆλθεν εὐτυχῶς στιγμῇ,
καθ' ἣν καὶ κοινωνίαι καὶ περιστάσεις καὶ χαρακτήρες

συντητήθησαν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, καὶ ἐνεπνεύσθησαν
ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος εὐνοϊκῶν διαθέσεων.
Ὅθεν μ' ὄλας αὐτῶν τὰς ἀντιζηλίας, τὰ ἀνώμαλα συμ-
φέροντα καὶ τὰ πολέμια πάθη, ὑπερίσχυσαν ἐπὶ τέλους
τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς γενναιότητος
καὶ τοῦ Φιλελληνισμοῦ, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων
ἀνεφάνησαν οἱ νέοι Φιλέλληνες, οἵτινες καὶ τὰς δυ-
νάμεις των διέθεσαν, καὶ τὸ αἷμά των ἔχυσαν, καὶ
τοὺς θησαυροὺς των ἐδαπάνησαν.

Ἡρῶτοι οἱ ἰσχυροὶ καὶ μεγαλόψυχοι Ἠγεμόνες
τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, καὶ οἱ εἰς τὰ
ἀνακτοβούλια αὐτῶν ἐδρεύοντες ἐπιφανεῖς καὶ εὐπαί-
δευτοι ἄνδρες, ἀνεγνώρισαν ἐπισήμως τὸν Ἑλληνικὸν
ἀγῶνα, ἐπεσύναψιν συμμαχίαν καὶ προέβησαν μέχρι
τῶν σωτηρίων ἐκείνων μέτρων, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη
θέλομεν διαλάβει.

Ἐπὶ Γεωργίου τοῦ Δ'. βασιλέως τῆς Ἀγγλίας,
ἀνελθὼν ἐν τοῖς πράγμασιν, ὁ φύσει ἐλευθερόφρων
καὶ ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων εἰς τὰ συγγράμματα τῶν κλα-
σικῶν Ἑλλήνων ἀνατραφεὶς Γεώργιος Κάνιγκ, παρε-
δέξατο καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει πολιτικὴν φιλελευθέραν
καὶ φιλελληνικὴν. Οὗτος λαθῶν ἀφορμὴν καὶ ἐκ τινος
τῶν Ἑλλήνων ἀναφορᾶς, ἐπικαλουμένων τὴν ἀρω-
γὴν του, ἐπροκάλεσεν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος
καὶ τὴν σύμπραξιν τῆς Ῥωσσίας, ἥτις οὐσα ἤδη εὐ-
διάθετος, ἤκουσε μετ' εὐσεσκείας τὴν πρότασιν. Ἐν-
τὸς δὲ τοῦ ἀνακτοβουλίου τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς
Ῥωσσίας Νικολάου, συνέδρευε μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ
Νεσελρόδ καὶ ὁ ἐκ Κερκύρας Ἑλληὴν τὸ γένος
καὶ τὴν ψυχὴν Ἰωάννης Καποδίστριας, ὅστις μεγά-
λως συνέτεινεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ μεταξὺ Ἀγγλί-
ας καὶ Ῥωσσίας Πρωτοκόλλου τῆς 4ης Ἀπριλίου

1826, δι' οὗ ἀπεφασίζετο ἡ ἀπὸ κοινοῦ αὐτῶν μεσολάβησις μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων μερῶν, ἡ ἀνακωχὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἡ παραδοχὴ τῶν ὄρων τῆς εἰρηνοποιήσεως, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων, ἡ μὲν Ἑλλάς ὤφειλε ν' ἀναγορευθῆ Κράτος ἐσωτερικῶς αὐτόνομον καὶ ἐλεύθερον, ἡ δὲ Τουρκία ἔχουσα ἐπ' αὐτοῦ μόνην τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν, νὰ λαμβάνη καὶ ὠρισμένον τινὰ ἐτήσιον φόρον, καὶ ἡ πρόσκλησις ἐπὶ τέλους τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων, ὅσων εὐηρεστοῦντο νὰ συμπράξωσιν εἰς τὸν προκειμένον σκοπόν.

Μόνον δὲ τὸ ἀνακτοβούλιον Καρόλου τοῦ Γ'. βασιλέως τῆς Γαλλίας συγκατελέχθη εἰς τὰ δύο ἀνωτέρω. Ὁ Πρωθυπουργὸς αὐτοῦ Βιλλιέλ οὐ μόνον παρεδέξατο ἀμέσως τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐμπορούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἱποτικῶν αἰσθημάτων τοῦ ἔθνους του, ἐπρότεινε νὰ μεταβληθῆ τὸ ῥηθὲν πρωτόκολλον εἰς συνθήκην μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἧτις καὶ συνωμολογήθη τὴν 6 Ἰουλίου 1827. Προσετέθησαν δὲ τότε εἰς αὐτὴν καὶ μυστικά τινὰ ἄρθρα, δι' ὧν ἀπεφασίζετο, ὅτι ἂν ἡ Τουρκία ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας, δὲν ἀπεδέχετο τὴν μεσιτείαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνακωχὴν, ἤθελον ἀπὸ κοινοῦ προβῆ εἰς ὅσα μέσα ἐν τῇ φρονήσει των, ἤθελον θεωρήσει ἀναγκαῖα, πρὸς ἐπίτευξιν τῶν συνωμολογηθέντων ὄρων τῆς συνθήκης.

Κατὰ συνέπειαν δὲ ταύτης, δι' ἧς ἐσχηματίσθη ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τριπλὴ λεγομένη συμμαχία, κατέπλευσαν εἰς τὴν Μεσόγειον τρεῖς ναυτικαὶ μοῖραι τῆς τε Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη συγχειμένη ἐκ 12 πλοίων ἐδιοικεῖτο ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κοδριγκτῶνος, ἡ δὲ δευτέρα ἀπαρτιζομένη ἐξ 9 ὑπὸ τοῦ ἀντιναυάρχου Δε-Ῥιγνὸ καὶ ἡ τρίτη

ἀποτελουμένη ἐξ 8 ὑπὸ τοῦ ἀντιναυάρχου Ἐϊδεν. Ἐλαβον δὲ καὶ οἱ τρεῖς ὁδηγίας νὰ ἔχωσι πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ κείμενον τῆς συνθήκης, καὶ νὰ συνεννοῶνται μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σχετικῶν Πρέσβειων Στρατηφόρδου Κάνιγκος, Γουλλιεμινῶ καὶ Ῥιπωπιέρ, οἵτινες εἶχον ἤδη ἐπιφορτισθῆ νὰ προτείνωσιν εἰς τὴν Πύλην τὴν μεσιτείαν τῶν Αὐλῶν των, καὶ τὴν ἀνακωχὴν τῶν ὀπλων, ὡς οἱ ναύαρχοι ἔλαβον παρὰ τούτων τὴν ἐντολὴν νὰ προτείνωσιν αὐτὰς συγχρόνως καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Καὶ οὗτοι μὲν μ' ὅλας αὐτῶν τὰς διχοστασίας ἐκ τῶν ὁποίων τότε δυστυχῶς κατεσπαράσσοντο, παρεδέξαντο τὴν προταθεῖσαν μεσιτείαν καὶ τὴν ἀνακωχὴν, ἀλλ' ἡ Τουρκία ἀπέκρουσεν αὐτὰς μετ' ἀγερωχίας καὶ ἀγανακτήσεως. Πλὴν οἱ Πρέσβεις δὲν ἀπώλεσαν καὶ τὰς ἐλπίδας των, διότι ἐνῶ ἐπανελάμβανον, ἂν καὶ εἰς μάτην, τὰς ἀποπειράς των πρὸς τὴν Πύλην, παρήγγελλον ταύτοχρόνως καὶ πρὸς τοὺς ναύαρχους, νὰ συννενοηθῶσι μετὰ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχιστρατήγου τότε τῆς Τουρκίας Ἰβραήμ Πασᾶ, ὅπως συγκατατεθῆ εἰς τὴν παύσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν μεχρισοῦ ἡ Πύλη ἀποφανθῆ ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς προτεινομένης μεσιτείας, καὶ ἐν περιπτώσει ἐπιμόνου ἀρνήσεως, νὰ προβῶσιν εἰς πᾶν μέτρον ὑπαγορευόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ὅπως ἐμποδισθῆ ἡ παράτασις τοῦ πολέμου, καὶ ἐπιτευχθῶσιν οἱ ὅροι τῆς συνθήκης. Ἐντεῦθεν ἀρχεται κυρίως ἡ δυσκολωτέρα θέσις τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ ἀκανθωδεστέρα πορεία τῶν τριῶν ναυάρχων καὶ ἰδίως τοῦ Κοδριγκτῶνος, ὅστις χάριν σεβασμοῦ καὶ ἰκανότητος, καὶ χάριν τῆς ἀξίας τῆς πατρίδος του, ἀνηγορευθῆ ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ στόλου.

Πρῶτον δὲ ἀτύχημα τοῦ γενναίου τούτου Φιλέλ-

λνος, ὡς καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τὴν Ἰουλιανὴν συνθήκην ἀποβίωσις τοῦ φιλελευθέρου καὶ μεγαλοπράγμονος ἀνδρὸς Γεωργίου Κάνιγκος, καὶ ἡ ἐν τῇ Πρωθυπουργίᾳ ἀνοδος τοῦ Γονδερίχ, ἀνδρὸς ἤττον φιλελευθέρου καὶ ἀσθενοῦς χαρακτήρος.

Ἐτέρα αὐτοῦ δυσχέρεια ἦτον ἡ εἰσχωρήσασα τότε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων διχόνοια, καὶ ἡ ἕνεκα ταύτης ἀνωμαλία, εἰς ἣν εἶχον περιέλθη τὰ πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Κόδριγκτων ἔγραφεν εἰς τὴν κυβέρνησίν του, ὅτι διετέλουν εἰς ἣν ἦσαν καὶ ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν κατάστασιν.

Πλὴν ἡ μεγάλη καὶ δυσυπέβλητος αὐτοῦ δυσκολία, ἣτις καὶ συνεχῶς τὸν ἔθετεν εἰς ἀμηχανίαν, ἦτον ἡ ἐλαστικότης, ἡ ἀοριστία καὶ ἡ ἀμφιβολογία τῶν ὁδηγῶν, τὰς ὁποίας ἐκ διαλειμμάτων ἐλάμβανε, διότι αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, θέλουσαι νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα, ἐπεδίωκον μὲν τὴν εἰρηνοποίησιν, ἀλλ' ἐπεθύμουν αὐτὴν ἄνευ αἰματηρῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συγκρούσεων. Ὅθεν ἔγραφον πρὸς τὸν Κόδριγκτων νὰ διαθέσῃ μὲν ὅλα τὰ μέσα, ὅσα ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν του πρὸς παραδοχὴν τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, πλὴν ἄνευ ἀπολύτου ἀνάγκης νὰ μὴ προβῆ καὶ εἰς ἐνοπλον ἐπίθεσιν.

Ἐτεροι ὡσαύτως δυσχέρειαι ἀνεφύοντο ἐκ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀντιπολιτευομένων τῷ Ὑπουργεῖον, καὶ ἐκ τῶν ἀντιζηλιῶν καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλας δυσπιστιῶν τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Τούτων ἕνεκα καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν Δούξ τῆς Κλαρεντίας, ἐύσταινε πάντοτε πρὸς αὐτὸν τὴν φρόνησιν, τὴν μετριότητα καὶ τὴν περίσκεψιν εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ βήματα, διότι ὑποπιτεύετο ἢ μᾶλλον ἐπείθετο, ὅτι οὔτε ἡ Γαλλία, οὔτε ἡ Ῥωσσία ἦσαν εἰλικρινεῖς ὡς πρὸς τὰ

Ἑλληνικὰ πράγματα. Τοιαύτας ὁμῶς ὑπονοίας εἶχε καὶ αὐτὸς ὁ Κόδριγκτων, ὅστις μάλιστα καὶ τοὺς Γάλλους ἐθεώρει φυσικοὺς τῶν Ἀγγλων ἐχθροὺς, καὶ πρὸς τοὺς Ῥώσσους δὲν ἦτο καλῶς διατεθειμένος.

Ἄλλ' ἡ μᾶλλον ἐκ τοῦ σύνεγγυς καταβασανίζουσα τὴν διάνοιάν του, καὶ διηνεκῶς καθιστῶσα ἀκανθωδεστέραν τὴν θέσιν του, καὶ ἴσως ἐπικινδυνωδεστέραν, ἦτον ἡ τῶν δύο ἀντιναύρχων σφοδρὰ πρὸς ἀλλήλους ἀντιπάθεια, τὸ ἀνόμιον τῶν χαρακτήρων των, καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἰδίως δυσμενὴς τοῦ Δε-ῤιγνὸν διάθεσις, προερχομένη οὐχὶ ἐκ φυσικοῦ τινος αἰσθήματος, ἀλλ' ἐκ προγενεστέρων μετὰ τοῦ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου προσωπικῶν αὐτοῦ σχέσεων. Πᾶσα δὲ διατάραξις ἁρμονίας, ἡδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ἀπώλειαν τῶν πραγμάτων. Πλὴν ἡ ὀρθοφροσύνη, ἡ δεξιότης καὶ ἡ σύνεσις τοῦ φιλέλληνος ἀνδρὸς, ἐπετύγχανον νὰ ὑπερνικῶσιν ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ νὰ ἐξέρχωνται μετὰ θριάμβου ἐκ πάσης ἀναφουομένης περιπλοκῆς.

Συνεπεῖα λοιπὸν τῶν ὁδηγῶν των ὅτε ναύαρχος Κόδριγκτων καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Δε-ῤιγνὸν, μὴ ἀφιχθέντος εἰσέτι τοῦ ἀντιναύαρχου Ἐιδεν, συνήλθον περὶ τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1827 εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἰβραήμ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἀπήτησαν δυνάμει τῆς συνθήκης τὴν παῦσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ παραφερθεὶς ὁ Ἰβραήμ, ἐξεφράσθη μετὰ μεγίστης περιφρονήσεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ὁ Κόδριγκτων ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὴν θρασύτητά του, εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι ὤφειλε νὰ σέβηται πλειότερον καὶ νὰ μὴν ἐξυβρίζῃ ἀνδρας, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τόσα ἔτη δὲν ἴσχυσεν ἡ Τουρκία νὰ ὑποτάξῃ, καὶ οἵτινες τόσα ἀνήγειραν τρόπαια καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε ἐπὶ τέλους ἠναγ-

κάσθη ἡ κυβέρνησις του νὰ κινήσῃ κατ' αὐτῶν ἑλασ τὰς ναυτικὰς αὐτῆς δυνάμεις. Ἐπαναφέροντες δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῆς ἀνακωχῆς, ἠρνήθη μὲν καταρχὰς ὁ Ἰβραῆμ νὰ ἐνδώσῃ, ὡς μὴ ὦν ἐξουσιοδοτημένος, ἀλλὰ τέλος ὑπεσχέθη ἐπὶ λόγῳ τιμῆς νὰ τηρήσῃ εἰκοσάημερον ἀνακωχὴν, ἕως οὗ ἀποταθῆ καὶ λάβῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁδηγίας παρὰ τῆς κυβερνήσεώς του.

Περὶ τὰς 2 ὁμῶς τοῦ Ὀκτωβρίου ἀθετήσας τὴν ὑπόσχεσίν του, ἀπέστειλε μίαν μοῖραν τοῦ στόλου ἐκ 39 πλοίων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν φρουρίων τῶν Χατρῶν, καὶ καταδίωξιν τοῦ Ἀστυγγος, στολαρχοῦντος 20 πλοῖα Ἑλληνικὰ, καὶ προσωρμισμένου εἰς τὸν λιμένα τῆς Ναυπάκτου. Ἀλλὰ παραπλέων ὁ Κόδριγκτων περὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἀραξὸν μὲ ἓν πλοῖον τῆς γραμμῆς, δύο Φρεγάτας, καὶ ἓν Βρίκιον, ἠνάγκασε τὴν μοῖραν ἐκείνην δι' ὀλίγων κανονοβολισμῶν, νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου.

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἀφίχθη εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Ἐίδεν μετὰ τῆς Ῥωσικῆς μοίρας. Ὁ Κόδριγκτων συναντηθεὶς τότε πρώτην φοράν μετ' αὐτοῦ, ἐπέισθη πληρέστατα, ὡς ὁ ἴδιος μετ' εἰλικρινείας ὁμολογεῖ ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ ἀλληλογραφίᾳ του, περὶ τῆς εὐθύτητος καὶ ἀγνότητος τῶν αἰσθημάτων του. Τοῦ ἐπρότεινε δὲ νὰ συνεπισκεφθῶσι τὴν Γάλλον ἀντιναύαρχον, ἀλλ' ὁ Ἐίδεν ὑπεξέφυγε τὴν πρότασιν εἰπὼν, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην νὰ καταπλεύσῃ εἰς Ζάκυνθον πρὸς ἀγοράν προμηθειῶν.

Ἐκτοτε πλέον ὁ Κόδριγκτων συνεχάλει ἀμφοτέρους ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του, καὶ ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας των, προσεῖχε νὰ τοὺς μεταχειρίζηται ὡς ἰσοβαθμίους μετὰ πολλῆς ἀβρότητος, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συγκρούσεως ἢ παρεννοήσεως. Ὅσακις οἱ

Ἐπιγραμματεῖς τοῖς προσέφερον Πρωτόκολλόν τι, τὸ ὑπέγραφεν αὐτός, ἔπειτα χωρὶς νὰ τὸ μεταδώσῃ εἰς τινὰ, τὸ ἔθετεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ὅστις ἐκ τῶν δύο ἀντιναύαρχων πρῶτος ἐλάμβανεν αὐτὸ ἀνά χειρας τὸ ὑπέγραφε, καὶ τὸ ἀφινεν ἐκ νέου ἐπὶ τῆς τραπέζης, χωρὶς νὰ τὸ προσφέρῃ εἰς τὸν συνάδελφον. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ δύο οὗτοι ἀντιζήλοι, ἦσαν καὶ χαρακτῆρος ἀντιθέτου, διότι ὁ μὲν Δὲ-ῤιγνὺ ἦτο μᾶλλον εὐφάνταστος, ἰδιότροπος, δυσδιάθετος πρὸς τοὺς Ἑλληνας, καὶ λίαν ἰσχυρογνώμων εἰς ὅ,τι αὐτός ἐπρότεινε ἢ ἐνόμιζεν ὀρθόν. Ὁ δὲ Ἐίδεν ἀπεναντίας ἦτο μᾶλλον σοβαρὸς, εὐδιάθετος πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἀφελὴς καὶ εὐπειθέστατος ὡς Ἀγγλος ὑπάλληλος εἰς τὰς περὶ τὴν κοινὴν ὑπηρεσίαν προτάσεις τοῦ Κόδριγκτωνος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Τουρκία ἐπέμενε πεισματωδῶς ν' ἀποκρούτῃ τὴν προτεινομένην μεσιτείαν, καὶ ὁ Ἰβραῆμ νὰ ἐξακολουθῇ τὰς ἐχθοπραξίας, οἱ ναύαρχοι διετάχθησαν ὑπὸ τῶν οἰκείων κυβερνήσεων νὰ προβῶσιν εἰς ἐντονώτερα μέτρα, νὰ θέσωσιν εἰς στενὸν ἀποκλεισμὸν τὸν Τουρκοαιγύπτιον στόλον, ν' ἀπαγορεύσωσι πᾶσαν αὐτοῦ προμήθειαν καὶ συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Ἰβραῆμ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ ἰσχυρογνωμία του, ἠδύνατο νὰ ὠθήσῃ τὴν Τουρκίαν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῶν Δυνάμεων. Ὁ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κόδριγκτωνος, μέχρι τίνος βαθμοῦ ἦσαν ἐξουσιοδοτημένοι οἱ ναύαρχοι νὰ προβῶσιν, ἀπήντησεν ὅτι ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ τὰ τηλεβόλα, ὅπως ἐπιβάλλωσι τοὺς δρους τῆς συνθήκης.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου παραπλέων ὁ συμμαχικός στόλος ἐξώθεν τῆς Πύλου, ἐπληροφόρηθη ὅτι ὁ Ἰβραήμ ἐξηκολούθη μετὰ βαρβαρότητος τὰς ἐχθροπραξίας, σφάζων, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων ἀδιακρίτως τοὺς ἀόπλους κατοίκους τῆς Πελοποννήσου. Τότε ὁ Κόδριγκτων, τῇ συναινέσει καὶ τῶν συναδέλφων του, ἐπεμψε μετ' ἐπιστολῆς τὸν πλοίαρχον Κραδόκ πρὸς τὸν ἐν Πύλῳ διαμένοντα Ἰβραήμ, πλὴν οὗτος εἶχε δώσει μυστικὰς διαταγὰς νὰ τοῦ εἰπῶσιν, ὅτι ἦτον ἀπὼν καὶ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Κραδόκ ἐπιμένων εἰς μάτην νὰ παραδώσῃ τὴν ἐπιστολήν, ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους ν' ἀπέλθῃ ἀπρακτος.

Ἄνεφερε δὲ μόνον εἰς τοὺς ναυάρχους τὴν ἐν τῷ λιμένι τοποθέτησιν καὶ τάξιν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου, ὡς νὰ ἦτο παρεσκευασμένος εἰς ναυμαχίαν, διότι ἦτο πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, παρατεταγμένος ἐν εἴδει ἡμικυκλίου ἢ ἱππέας ὀπλῆς, ὅπως ἔχη συνεπικούρους τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς φρούρια, καὶ τὰς ἐπὶ τῆς νήσου Σφακτηρίας κανονοστιχίας· εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἡμικυκλίου ἦσαν τὰ μεγαλύτερα, καὶ κατόπιν καὶ ὀπισθεν τούτων τὰ μικρότερα πλοῖα, ἀποτελοῦντα ὅλα τρεῖς κατὰ βάθος καὶ μῆκος γραμμὰς· εἰς ἑκατέραν δὲ τῶν δύο ἄκρων ἦσαν τρία πυρπολικά· μίαν δὲ μόνην δίοδον ἄφιναν πρὸς τὸν συμμαχικὸν στόλον, τὴν ἀγούσαν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ βάθος τοῦ ἡμικυκλίου, ὅπου ὑπέθετον ὅτι ἐμελλεν ἐκεῖ νὰ ἀγκυροβολήσῃ ἂν εἰσῆρχετο.

Τοιαύτη ἦτο κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Κραδόκ ἢ ἐν τῷ λιμένι τοποθέτησις καὶ τάξις τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον καὶ τινες Γάλλοι ἀξιωματικοί, ἐξ ὧν, ὡς πιστεύε-

ται, ὁ ἀρνησιθρησκὸς μάλιστα Λετελλιέ παρότρυνε τὸν Ἰβραήμ νὰ προσχεδιάσῃ τὴν ναυμαχίαν. Ὁ Κόδριγκτων, καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν πληροφοριῶν τούτων, παρατήρει ὅτι προϊόντος τοῦ χειμῶνος ἦτον ἀδύνατον νὰ τηρηθῇ ὁ στενὸς ἀποκλεισμός ἐξώθεν τοῦ λιμένος, ὅτι ἐπομένως ὄλαι αὐτῶν αἱ προσπάθειαι πρὸς ἐκβίασιν τῶν Τούρκων, ἤθελον ἀποβῆ ἀτελεσφόρητοι, καὶ ὅτι τὸ μόνον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἦτον ἡ εἰσπλευσις τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐντὸς τοῦ λιμένος.

Ἄλλὰ τίνι τρόπῳ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εἰς τοιοῦτον τελεσφόρον σχέδιον συγκατάθεσιν τῶν δύο ἀντιναυάρχων, τῶν ὁποίων ἡ ἀντιζηλία καὶ ὁ ἀνόμιος χαρακτήρ, ἠδύναντο νὰ ματαιώσωσι τὰ πάντα; — Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν συναινέσιν τοῦ Ῥώσσου, οὐδεμίαν εἶχεν ἀμφιβολίαν, πλὴν ἐφοβεῖτο τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ ἰσχυρογνωμίαν τοῦ Γάλλου. Ὅτι ὁμοῦς ὑποπιετέτο ἀνεπίτευκτον ἴσως διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἐμηχανεύθη ὁ ἀγγινοῦστατος ἀνὴρ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς σκολιάς, καὶ συνάμα ἀβρόφρονος συμπεριφορᾶς του.

Πρωίαν τινὰ μετέβη ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του πρὸς ἐπίσκεψίν του ὁ Δὲ-Ῥιγνὸ, καὶ συνομιλοῦντες ἀπλῶς περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἀδυνατοῦ παρατάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἠρώτα αὐτὸν ὁ Κόδριγκτων, ἂν ἐσκέφθη, ἢ ἐγνώριζεν ἕτερόν τι μέσον μᾶλλον δραστήριον πρὸς ἐκβίασιν τοῦ Ἰβραήμ καὶ παύσιν τῶν βαρβαροτήτων του; — Τὸ μόνον ἀσφαλὲς καὶ ἀποτελεσματικόν, ἀπήντησεν ὁ Δὲ-Ῥιγνὸ, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ εἰσπλεύσωμεν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἔστω καὶ μεῖς ἰδίαν προσωπικήν εὐθύνην ἐνώπιον τῶν κυβερνήσεών μας. — Συμμερίζομαι πληρέστατα τὴν ἰδέαν σας, ἐπανάλαβεν

ὁ Κόδριγκτων. Προσκληθεὶς αὐθημερόν καὶ ὁ Ἐίδεν καὶ συγκατατεθεὶς συνέταξαν ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τὴν 18 Ὀκτωβρίου καὶ συνυπέγραψαν Πρωτόκολλον, δι' οὗ ὑποχρεοῦντο νὰ εἰσέλθωσι καὶ λάβωσιν ὠρισμένην θέσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, ὅπως διὰ τῆς παρουσίας των πείσωσι τὸν Πασᾶν νὰ συμμορφωθῇ μὲ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης.

Ἐτέρα ὁμως δυσκολία τότε ἀνεφύετο εἰς αὐτόν, πῶς νὰ τοποθετήσῃ ἐν τῷ λιμένι τοὺς δύο ἀντιζήλους συναδέλφους του, ὅπως συμβιβάσῃ τὰς ἀδυναμίας των. Πλὴν ἀνακαλύψας μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ τέχνης τὰς διαθέσεις τοῦ Δε-ῚΡιγνὺ, ἐπέτυχε νὰ ὑπερνικήσῃ καὶ ταύτην. Ὅθεν εἰσπλέοντες ἐν τῷ λιμένι κατὰ τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1827, ὁ μὲν Δε-ῚΡιγνὺ εὐχαριστήθη νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν ὑπήμεμον ἄκραν τοῦ ἡμικυκλίου, ὅπου ἀπέναντι τῆς ναυαρχίδος του Σειρῆνος, ἦσαν τέσσαρες Αἰγύπτιαι φρεγάται, ἐφ' ὧν εὐρίσκοντο καὶ οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοί, τοὺς ὁποίους ἐκολακεύετο ὅτι ἤθελεν οὐδετερώσει ἐνώπιον τῆς Γαλλικῆς σημαίας. Κατόπιν τούτου πρὸς τὸ βάθος τοῦ ἡμικυκλίου, ἠγκυροβόλησεν ὁ Κόδριγκτων, τοῦ ὁποῖο ἡ ναυαρχὸς Ἀσία εὐρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ναυαρχίδων τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου. Εἰς τὴν προσήμεμον ἑτέραν ἄκραν τοῦ ἡμικυκλίου, ἐκτεινομένην πρὸς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, παρετάχθη ὁ Ἐίδεν, τοῦ ὁποῖο ἡ ναυαρχὸς Ἀζῶφ προσωρμίσθη ἀπέναντι δύο μεγάλων πλοίων τῆς γραμμῆς.

Ὁ Κόδριγκτων ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ του, ἂν καὶ ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ ἑτέραν δίοδον πρὸς καταλληλοτέραν θέσιν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, ἐπρόκρινεν ὁμως πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπονομίας, νὰ τοποθετηθῇ εἰς ἐκείνην, ἣν εἶχον ἤδη ἀφήσει ἐν τῷ μέ-

σω τῆς ὀπλῆς· ἕνεκα τούτου ἀπηγόρευσε καὶ τὴν ἀπλὴν ἐκπυρσοκρότησιν πυροβόλου, ἐκτὸς ἂν πρῶτοι ἤθελον δόσει τὴν ἀφορμὴν οἱ Τουρκοαιγύπτιοι. Μόλις δὲ ἠγκυροβόλησεν ἅπας ὁ συμμαχικὸς στόλος, ὁ Κόδριγκτων ἀπέστειλε τὴν λέμβον τῆς φρεγάτας Δαρτμουθ πρὸς μετακόμισιν ἀγγελίας τινὸς ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πυρπολικῶν, ἐνῶ δὲ ἡ λέμβος ἐπλησίαζεν εἰς ἐκεῖνα, οἱ Τούρκοι πυροβολήσαντες κατ' αὐτῆς, ἐφόνευσαν τέσσαρας ναύτας καὶ τὸν ἀξιωματικὸν καὶ δόκιμον Φιτορόην· τότε ἡ Δαρτμουθ ἀμυνομένη ἀντεπυροβόλησεν ὁμοίως διὰ τουφεκισμῶν, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἐμιμήθη καὶ ἡ Γαλλικὴ ναυαρχίς. Εὐθὺς ἤρξαντο ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου τὰ τηλεβόλα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπήντησαν τὰ Ἀγγλογαλλικὰ, καὶ ἔκτοτε ἡ μάχη κατέστη γενικὴ· ὥστε εἶναι πρόδηλον καὶ ἀδιαφιλονείκητον, ὅτι ἡ ἀφορμὴ ἡ ἐναρξίς τῆς ναυμαχίας εἴτε τυχαίως, εἴτε σκοπίμως ἐδόθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἡ μάχη τῆς ὁποίας ἡ ἀκριβὴς, ζωνρὰ καὶ συνάμα περιπαθὴς ἀφήγησις ἀναγινώσκεται εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Κόδριγκτωνος, διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας πεισματώδης καὶ φονικῆς, ἐντὸς ἀπείρων στροβίλων καπνοῦ καὶ φλογῶν, ἐξ ὧν ἐκαλύπτετο ὁ λιμὴν τῆς Πύλου, ὅστις καὶ τὴν ἐπιούσαν ἐκάπνιζεν εἰσέτι ὡς Ἡφαίστειον, καὶ ἐπληροῦτο ὑπὸ ἡμικεκαυμένων ναυαγίων, ἀπηνθρακωμένων ἢ πνιγμένων πτωμάτων, καὶ ἡμιθανῶν ναυτῶν καὶ αἰχμαλώτων αἰτούντων σωτηρίαν. Θέαμα τωόντι ἐλεεινὸν καὶ σπαραξικάρδιον! Ἄπας δὲ ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἐκτὸς εὐαρίθμων τινῶν πλοίων, εὐτυχησάντων νὰ διαφύγωσι τὸν ὀλεθρὸν των, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ τῶν τηλεβόλων τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, ὅστις ἐπετέλεσε

τεράστια ἡρωϊσμοῦ, καὶ ἀράμενος τῆς νίκης τὸν στέφανον, ἦρατο καὶ ἀθάνατον κλέος ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ τῇ συμπαθείᾳ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Διεκρίθησαν δὲ λίαν καὶ αἱ τρεῖς ἐπίσης ναυαρχίδες, πυρπολήσασαι καὶ καταβυθίσασαι τὰ ἀπέναντι αὐτῶν ἐχθρικά πλοῖα. Οἱ ναύαρχοι καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ ἀγῶνος, ἴσταντο ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ ἀδιάκοπον πῦρ τῶν ἐχθρῶν. Πολλοὶ δὲ σφαῖραι τοὺς διέτρησαν εὐτυχῶς μόνους τοὺς πῖλους καὶ τὰς ἐπωμίδας· μία ὁμῶς ἐξ αὐτῶν ἐκτύπησε τὸν Κοδριγκτῶνα ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ ἀνέσῳθη, ὀφείλει τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν θήκην τοῦ ὀρολογίου του, τὴν ὁποίαν εὗρεν ἡ σφαῖρα.

Καίτοι ὁμῶς ἴσῃν ἐπεδείξαντο αὐταπάρνησιν, ἀνδρίαν καὶ ἱκανότητα οἱ προκινδυνεύσαντες νέοι οὗτοι Φιλέλληνες ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ, νομίζομεν ὅτι ἐπιτελοῦμεν ἕτερον ἱερόν καθήκον, ἐξαίροντες διαφερόντως, καὶ ἀπονέμοντες τὴν ὀφειλομένην δικαιοσύνην πρὸς τὸν ναύαρχον Κοδριγκτῶνα, τοῦ ὁποίου τὴν ὀξύνοϊαν, τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὰ λοιπὰ ὑπέροχα προτερήματα, ἀνωμολόγουν ἐνθουσιωδῶς καὶ οἱ συνάδελφοί του. Ὁ νέος λοιπὸν οὗτος Φιλέλληνας, ἀνεδείχθη ἔνεκα τοῦ κύρους, τῆς συνέσεως, τῆς νοημοσύνης καὶ γενναϊότητος, ἐφάμιλλος τῶν ἀρχαίων τῆς Σαλαμίνης ἡρώων· κατεῖχε τὴν ἰσχύν τοῦ Εὐρυβιάδου, τὴν περίνοιαν τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ τὸν φιλελληνισμόν τοῦ Ἀριστείδου. Διὰ τῶν ἐξόχων τούτων πλεονεκτημάτων κατάρθωσεν, ὡς ἐκεῖνοι, τὸν μέγιστον τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ καὶ συνάμα τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ θρίαμβον.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ φθόνος καὶ ἡ διαβολὴ ἐπὶ τῇ

προφάσει παραβάσεως τῶν ὀδηγιῶν του, δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τοῦ νὰ δηλητηριάσωσι καὶ τούτου, ὡς καὶ τοῦ ἀρχαίου Σαλαμινομάχου, τὴν λαμπρὰν καὶ ἐνδοξὴν νίκην, διότι ἡ κυβέρνησις τῆς πατρίδος του προεδρευομένη τότε ὑπὸ τοῦ ἀπολυτόφρονος καὶ φιλοτούρκου Οὐελιγκτῶνος, τὴν μὲν ναυμαχίαν τῆς Πύλου ἐκάλεσεν ἀπαίσιον γεγονός, τὸν δὲ Κοδριγκτῶνα οὐ μόνον δὲν ἐτίμησεν ἐπισήμως, ἀλλ' ἐπότιζε διηνεκῶς ἐν τῇ Μεσογείῳ μετὰ ὄξους καὶ χολῆς, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους τὸν ἀνεκάλεσε.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ γενναῖος καὶ μεγάλθυμος οὗτος Φιλέλληνας, δὲν ἠγανάκτησεν, οὔτε ἐξέκλινε κεραίαν ἐκ τῆς ἀνέκαθεν διαγραφείσης πορείας του, ἀλλ' ἐξετέλει πιστῶς τὰ καθήκοντά του καὶ εὐηργέτει σταθερῶς τοὺς Ἕλληνας, διότι καὶ διὰ τῶν φρονίμων συμβουλῶν του καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου βαλαντίου του, τοὺς συνέδραμε, καὶ διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ μεσολαβησεῶς του, τοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποσταλέντας αἰχμαλώτους ἠλευθέρωσε, καὶ πρὸς τὸν Ἰπουργὸν τῶν ναυτικῶν Δούκα τῆς Κλαρεντίας, παρὰ τοῦ ὁποίου μόνου κῆνοιτο, μέγα δάνειον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Καποδιστρίου ἐσύσταινε, διότι καὶ μόνος οὗτος ἐξ ὅλων τῶν Ἀγγλῶν Ἰπουργῶν, ἐδικαίονε καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτόν. « Αἱ πρὸς σὲ ὀδηγίαι, τοῦ ἔγγρα- » φεν ὁ Δούξ, σοῦ ἐχορήγουν πληρεστάτην ἐξουσίαν » νὰ κατενέγκῃς τὸ ἐν Πύλῳ τραῦμα, δι' ὃ σύμπασα » ἡ Εὐρώπη σοῦ ἀποδίδει μετ' ἀνευφημιῶν δικαιοσύ- » νην. »

Ἐπανελθὼν ὁμῶς εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος του, εὗρεν ὁ ἥρωας τῆς Πύλου εἰς τὰς Βουλὰς, ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὰ Ὀλύμπια, τὴν δικαιοσύνην ἐκείνην, ἣν τοῦ ἠρνήθη ἡ κυβέρνησις του. Εὐτυχεῖς ὄσοι

γενναῖοι ἀθληταὶ ὑπὸ δλίγων φθονερῶν ἢ κακοθεύλων πρὸς στιγμὴν ἀδικούμενοι, εὐρίσκουν ἐν τῇ πεφωτισμένῃ καὶ ἀμερολήπτῳ τῶν πολλῶν συνειδήσει τὴν ἱκανοποίησιν καὶ ἴασιν τῆς ἀδίκως τραυματισθείσης καρδίας των! Καὶ εὐτυχέστεροι ἀκόμη οἱ τόποι, ὅσοι ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀξίαν, ἀνταμείβουν δεόντως αὐτὴν! Αἱ Βουλὰὶ οὐ μόνον ἐπεδοκίμασαν ἐπισήμως καὶ ἐνθουσιωδῶς τὴν πορείαν του, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν δεινότερων ρητόρων λίαν ἐξετίμησαν καὶ ἐξεθείασαν τὸν ἄνδρα καὶ τὴν ναυμαχίαν, ὡς ὁ Ῥώσσελ, ὁ Μωρπάθ, ὁ Ὀλλάνδ, ὁ Ἀλθόρπ, ὁ Βρούχαμ καὶ ἄλλοι.

Οὗτος ὁ τελευταῖος ὑπεριψόνων τὸν Κοδριγκτώνα, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἔργων του ἐπελθοῦσαν τιμὴν καὶ δόξαν τῆς Ἀγγλίας εἶπε· « τὸ κατ' ἐμὲ ὑπερχαίρω ἐπὶ » τῇ ναυμαχίᾳ, διότι θὰ ἀπολήξει εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. » Ὁ δὲ Μωρπάθ ἐπρόσθεσεν ὅτι, « ἡ νίκη ἐκείνη ἐνέπλησε χαρᾶς ὅλους τοὺς εἰλικρινεῖς φίλους τῆς ἐλευθερίας. » Ὁ δὲ Ῥώσσελ ἀνεκήρυξεν ὅτι, « ἡ ἐνδοξος νίκη τῆς Πύλου, ἦτον ἀναγκαιὰ καὶ συνέπεια τῆς συνθήκης, καὶ δὲν ὑπῆρξε δικαιοτέρα καὶ ἐνδοξότερα ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ἱστορία. » Κατὰ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν ὠμίλησαν ἐπίσης καὶ οἱ λοιποὶ. Ὁ ἱκανοποιηθεὶς ἦρωσ τῆς Πύλου μετὰ τὴν πλήρη, ἐπίσημον, καὶ ἐνθουσιώδη ἐπιδοκιμασίαν τῆς πορείας του, ἀνεφώνησε μετ' ἀγαλλιᾶσεως, ὡς ὁ ἦρωσ τῆς Σαλαμίνοσ εἰς τὰ Ὀλύμπια « ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη » τῶν Βουλῶν, δὲν τοῦ ἐπέφερε μικροτέραν δόξαν ἀπὸ » ἐκείνην τῆς 20 τοῦ Ὀκτωβρίου. »

Αἱ συνέπειαι τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας, ὑπῆρξαν ἄμεσοι καὶ ἀποτελεσματικαὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἥτις ἔνεκα τῆς παρατάσεωσ τοῦ ἀνίσου

ἀγῶνοσ τῆσ ἐλλείψεωσ χρηματικῶν πόρων, τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῆσ διαιρέσεωσ, καὶ τοῦ συγκεντρωθέντοσ ὄγκου τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεωσ, διετέλει εἰς πολὺ κρίσιμον θέσιν. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου, κόπτουσα τὰσ πτέρυγασ τοῦ Ἰσλαμισμού, ἐπήνεγκε καὶ τὴν διὰ τῶν γενναίων Γαλλικῶν στρατῶν ἐξωσιν ἐκ τῆσ Πελοποννήσου τῶν Αἰγυπτίων λόγων τοῦ Ἰβραήμ, καὶ κατόπιν μ' ὄλην εἰσέτι τὴν ἐπιμονὴν τῆσ Τουρκίας, οὐ μόνον ἐπέβαλε τὴν ἐπιδιωκομένην εἰρηνοποίησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν πλήρη αὐτονομίαν τῆσ Ἑλλάδοσ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτῆσ εἰς ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον Βασίλειον.

Διὰ δὲ τὸν χριστιανικὸν πολιτισμὸν αἱ συνέπειαι ὑπῆρξαν λίαν ἐντιμοὶ, ἐνδοξοὶ καὶ οὐχ' ἦττον τελεσφόροι, διότι ἀνήγειραν ἔθνοσ χριστιανικόν, ἀδίκωσ δεδουλωμένον, καὶ τοσοῦτον ἄλλοτε εὐεργετικόν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα· ἐνίσχυσαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐξησθένησαν καὶ περιέστειλαν διὰ παντόσ τὸν βάρβαρον καὶ ἀντιχριστιανικὸν Μωαμεθανισμόν, ὅστισ ἦτον, ὡσ εἶναι καὶ εἰσέτι, μία κηλὶς ἢ μᾶλλον μία διηνεκῆσ ὕβρισ, καὶ ἐν ἄκαρπον ἐξωτικὸν φυτόν ἐντόσ τοῦ νέου πολιτισμένου κόσμου. Ὑπὸ τὸ κράτοσ τοιοῦτοσ δεσποτισμοῦ διατελῶν ἐπὶ τέσσαρασ αἰώνασ ὁ Ἑλληνισμὸσ, δὲν ἦτο βεβαίωσ δυνατόν, ἐξερχόμενοσ ἐκ τοῦ βάρουσ τῶν πολυετῶν ἀλύσεωσ του, καὶ συγκαταλεγόμενοσ ἐντόσ πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, ἐλευθέρων, ἀνεξαρτήτων καὶ πεπολιτισμένων ἐθνῶν, νὰ παραγάγῃ εὐθὺσ ἐφάμιλλα ἢ ἀνάλογα τοῦτων κατὰ τε τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην καὶ τὴν πολιτικὴν προίοντα, οὔτε νὰ ἀνεγείρῃ ἐκ τοῦ προχείρου τὰ διανοητικὰ καὶ ἠθικὰ ἀριστουργήματα τῆσ ἀρχαιότητοσ. Ἀρκεὶ ὅτι καίτοι δοῦλοσ, δὲν ἐδείχθη κατώ-

τερος κατά τὸν πατριωτισμὸν, τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν νοημοσύνην ἀπὸ τοὺς πραγόνους του, καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ προκινδυνεύσαντας νέους Φιλλέλληνας, διότι καὶ ἐκείνους ἐτίμησε, καὶ τούτους ἐδικαίωσε, ψηφίσας ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἄργει συνέλευσιν φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνέγερσιν τροπαίων. Τὰ λοιπὰ θέλουν κατορθωθῆ μετὰ τὴν πρόσδοκον τοῦ χρόνου ἂν ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ σύνεσις διευθύνουν πάντοτε τὰ βήματά του, καὶ ἂν ἡ Εὐρώπη ἐξακολουθεῖ διὰ τῆς συμπαθείας, τῆς φιλίας, καὶ τῆς γενναιοῦτος νὰ ἦναι ὡς ἦτο καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν προκινδυνευσάντων νέων Φιλελλήνων· πλὴν *quantum mutata ab illa!* ἡ τοῦλάχιστον δὲν μετατραπῆ εἰς ἐχθρὰν, καὶ ἀντὶ νὰ ποδηγετῆ εἰλικρινῶς, φθεῖρει ὅπωςδήποτε τὸ βρέφος ἐν τῇ ἀναπτύξει του.

Ποῦ εἶναι σήμερον τὸ γενικὸν ἐμποιοῦσα σεβασμὸν ἐκείνη σύμπνοια, ἡ ἐν ἀφιλοκερδεῖα ἀξιοπρεπῆς συμπεριφορὰ, καὶ ὁ γενναῖος ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς τριπλῆς Συμμαχίας συνασπισμὸς; — Ἄν τοιοῦτος ὑπῆρχεν, ἀρκούτε καὶ μόνος ν' ἀποπερατώσῃ τὸ ἐν Πύλῳ ἀρξάμενον μέγα, ἐνδοξὸν καὶ σωτήριον αὐτοῦ ἔργον, ἄνευ ἐτέρων παρὰ φύσιν παρεμβάσεων, καὶ διευθετῶν τὰ πάντα κατὰ τὸ δίκαιον, νὰ δημιουργήσῃ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ νέον, ὡς καὶ ἀλλαγῶν διελάβομεν, ἐν τῇ Ἄνατολι κόσμον. Εἶθε ὅμως καὶ ὡς ἤδη ἐνεργεῖ νὰ μὴ ψευσθῶσιν αἱ προσδοκίαι τῶν λαῶν!

Ἐὰν δὲ ἐπὶ τέλους ἀντιπαραθέσωμεν κεφαλαιωδῶς τὰς δύο ναυμαχίας, θέλομεν ἰδῆ ὅτι κατὰ μᾶλλον ἢ ἦττον συναντῶνται εἰς πολλὰ αὐτῶν μέρη. Πολυάριθμα βαρβαρικά πλοῖα κατεκάλυψαν ἐν τῇ πρώτῃ τὰ Ἑλληνικὰ πελάγη· μέγας ὡσαύτως καὶ δυ-

σμαχώτατος βαρβαρικὸς στόλος προσωρμίσθη καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς λιμένας. Ἄνισοι παρεσκευάσθησαν ἐν ἐκείνῃ δυνάμεις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· ἄνισοι ἐπίσης ἀντεπαρετάχθησαν καὶ ἐν ταύτῃ ὑπὸ τῶν νέων Φιλελλήνων.

Συνησπίσθησαν ἐν τῇ πρώτῃ ἀντιφερόμεναι πόλεις, καὶ συνεβιβάσθησαν διεστῶτες χαρακτῆρες πρὸς ἀποσάβησιν κοινοῦ καὶ ἐπικειμένου κινδύνου· συνεβλιώθησαν καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀντίζηλα ἔθνη, καὶ συνεχρωτίσθησαν ἰδιότροποι χαρακτῆρες πρὸς ἐκπλήρωσιν κοινοῦ καὶ ὑψηλοῦ καθήκοντος. Κείμενον διαγωνισμὸν ἦτο καὶ εἰς ταύτην καὶ εἰς ἐκείνην, ἐκ μὲν τῶν βαρβάρων ἡ δουλεία καὶ ὁ δεσποτισμὸς, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων ἡ ἐλευθερία καὶ ὁ πολιτισμὸς. Εἰς ἀμφοτέρας συνέστη ὁ ἀγὼν ἐπίσης πεισματώδης καὶ φονικώτατος· πλὴν καὶ εἰς τὴν πρώτην τὰ πλεῖστα τῶν ἐχθρῶν πλοίων, κατεθραύσθησαν καὶ ἐβυθίσθησαν, καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἅπας σχεδὸν ὁ Τουρκοαἰγύπτιος στόλος κατεστράφη καὶ ἐπυρπολήθη.

Διέλαμψαν ἐπίσης καὶ εἰς ἐκείνην καὶ εἰς ταύτην ἡ αὐταπάρνησις καὶ ὁ ἠρωϊσμὸς Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων, ὡς διεκρίθησαν καὶ ἡ δξύννοια καὶ ἡ σύνεσις τῶν ἀρχηγῶν. Ἀνέκυψεν ἀκμαιοτέρως ἐκ τῶν ναυαγίων τῆς πρώτης ὁ ἐπὶ δουλείᾳ ἀπειλούμενος ἐλευθερόβιος καὶ φωτοδότης Ἑλληνισμὸς· ἀνηγέρθη ἐδραιώτερος καὶ ἐκ τῶν ἀποτεφρωμάτων τῆς δευτέρας, ὁ ἐπὶ ἐξοντώσει καταδιωκόμενος νέος χριστιανικὸς Ἑλληνισμὸς. Εἰσήλασαν μὲν τέλος εἰς ἀμφοτέρας ὡς προσεργύζοντες ὄφεις ἡ ἀδικία καὶ ὁ φθόνος, καὶ ἐπέχυσαν τὸν ἰόν των κατὰ τῶν ἀριστευσάντων· πλὴν καὶ εἰς ἀμφοτέρας ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀμερολή-

πτων συγχρόνων καὶ τοῦ μεταγενεστέρου κόσμου, οὐδετέρως τὸ δηλητηριώδες φάρμακον, καὶ ἐπιχέουσα ἀντ' αὐτοῦ εὐώδες καὶ ἰαματικὸν ἄρωμα, ἀνήγειρε καὶ εἰς τιμὴν των ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν γενναίων μνημεῖον δόξης αἰωνίου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΡΙΣΤΟΝΑ,

ΠΡΟΑΛΛΕΙΦΟΜΕΝΟΝ Ν' ΑΠΟΔΥΘῆ ΕΙΣ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ,
ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΗ.

Ἐκ τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς σου, ἣν κατ' αὐτὰς παρέλαβον, ἐπέισθην πλέον ὅτι σὺ, φίλε Ἀρίστον, ἀπεφάσισας ὀριστικῶς, μ' ὄλας τὰς ἐνστάσεις μου, νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ στάδιον τῆς δρώσης πολιτικῆς, ἐνῶ ὁ κοινὸς ἡμῶν φίλος Γλαύκων μένει εἰσέτι ἀμφίρρηπτός. Αἱ παρατηρήσεις, ἃς ἀπηύθυνα εἰς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου προτίθεται νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ εἰσαγάγῃ συστήματος, ἐπηρέασαν, φαίνεται, τὸ πνευμά του καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ σκεφθῆ ὠριμώτερον. Προσεχῶς θέλω δημοσιεύσει καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν παρατηρήσεις μου. Ἐν τούτοις πιεσέω ὅτι δὲν θέλεις ἀπαξιῶσει τὴν ἀνάγνωσιν φιλικῶν τινων παραινέσεων καὶ συμβουλῶν, ἀναφορικῶν εἰς τὸν ὁποῖον ἤδη προτίθεται ν' ἀποδυθῆς γενναῖον μὲν, πλην ἐπικίνδυνον καὶ ὀλίγα παρόντα γόητρα ἀγῶνα, καὶ ἀπευθυνομένων παρὰ τοῦ ἀγαπῶντος εἰλικρινῶς τὴν πρόδοόν σου, καὶ ἰδίως

τὴν καλὴν φήμην τοῦ ὀνόματός σου, καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ χρηστοῦ χαρακτήρός σου.

Ἴσως τινὲς ἐκ τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν παραινέσεων μου, σοὶ φανοῦν δυσεφάρμοστοι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ, ὡς ἐκ τῆς μεγίστης ἠθικῆς αὐτῆς καταπτώσεως καὶ τῶν δυστηνίων πατριαστικῶν παθῶν, μεθ' ὧν πρό τινος χρόνου ἐξοικειώθη. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι θέλεις πολλὰ ἀπαντήσῃ προσκόμματα· πλην νομίζω ὅτι ὁ σώφρων καὶ ἰσχυρὸς χαρακτήρ σου, θέλει ἐπιτύχῃ νὰ ὑπερπηδήσῃ βαθμηδὸν αὐτά· καὶ τοι δὲν πρέπει ἄλλως νὰ ἀγνοῆς, ὅτι εἶναι καὶ ἴδια τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν ἐσπευσας ν' ἀσπασθῆς. Τὸ ἀγαθὸν παράδειγμα, ὡς καὶ τὸ κακόν, μεγίστην ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἐξασκῶν ἐπιρροήν, καὶ σὺ ὀφείλεις ἐκ προοιμίων νὰ δώσης καὶ δι' ἔργων καὶ διὰ λόγων τὸ καλόν, ὅπως δῆποτε ἀποθῶσιν οἱ ἀγῶνές σου, διότι δὲν διανοῆσαι νὰ παίξῃς μέρος ἀγύρτου ἢ σπουδάρχου, ἀλλὰ νὰ βαδίσῃς πορείαν ἀξιοπρεπῆ γνησίου πατριώτου, καὶ ἐντίμου πολιτικοῦ ἀνδρός.

Ἐχε λοιπὸν προπάντων ὑπ' ὄψιν σου ὅτι σήμερον ἡ Ἑλλάς, οὔτε εἰς ἑαυτήν, οὔτε ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης εἶναι, οἷα ἦτο καὶ πρὶν τῆς ἀτυχοῦς Ὀκτωβριανῆς μεταπολιτεύσεως, καὶ ὅτι ἐπομένως εἰσερχόμενος ἐντὸς τοῦ συγχρόνου πολιτικοῦ κόσμου ἢ τῆς ἀδόξου ἤδη αὐτῆς κονίστρας, εἰσέρχεται ἐντὸς ἀδιεξόδου λαθουρίνου καὶ πραγματικοῦ χάους, ὅπου κινδυνεύεις μᾶλλον νὰ ἀπολέσῃς ἢ νὰ κερδίσῃς. Μὴν ἐλπίσης ποτὲ μεγάλην ἠθικὴν, ἢ ἐντιμον οικονομικὴν πρόοδον· θεώρει μάλιστα πρὸς ἀμφοτέρας ὡς βεβαίαν τὴν χρεοκοπίαν σου, μὲν ἀναμιχθῆς καὶ συμμορφωθῆς πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα. Ὁ ὀργανισμὸς τῆς πολιτείας καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν πολιτικῶν, ὡς ἐχαλκεύ-

θησαν, είναι τοιαῦτα, ὥστε ἀντὶ νὰ ἐξαίρωσι, καταβιάζουσι τὰς ὑπολήψεις, καὶ ἀντὶ νὰ αὐξάνωσιν ἐντίμως καταστρέφουν ἀσώτως τὰς περιουσίας· τὰ δὲ πενιχρὰ κράτη, ὡς καὶ οἱ ἐπαῖται, γίνονται πολλάκις ἀντικείμενα σκωμμάτων καὶ περιφρονήσεων.

Σκέψου ὅτι οἰανδήποτε ἐκλέξης θέσιν, ὅπως γίνης χρήσιμος, εἴτε Βουλευτικὴν, εἴτε Διοικητικὴν, εἴτε Δημοτικὴν ἢ ἑτέραν, οὐδεμίαν ὑπὸ τὸ διέπον ἡμᾶς ἀπαίσια καὶ ἐθνοκτόνον σύστημα, θέλεις εὐτυχίῃ νὰ ἐπενέγκῃς γενικὴν θεραπείαν εἰς τὰ κακῶς κείμενα. Τοὺς δὲ λόγους, δι' οὓς αἱ προσπάθειαι σου ἤθελον ἀποβῆ μάταιαι, ἀνέπτυξα, ὡς καὶ σὺ καλῶς γνωρίζεις, εἰς τὰς πρὸς τὸν φίλον Γλαύκωνα παρατηρήσεις μου.

Ἄλλ' ἀφοῦ ἠδύνασαι νὰ διαπλεύσῃς δωρεὰν τὸ τρικυμιῶδες καὶ πλήρες ὑφάλων αὐτὸ πέλαγος, καὶ νὰ ζῆς τὸν βίον τοῦ καταραμένου οὕτως εἰπεῖν καὶ κοσμοπλανοῦς Ἰουδαίου, πρόσεξε μὴ ταραχθῆς ἢ χολωθείς ποτε ἀπὸ τὰς ἀδίκους ἐπιθέσεις, ἢ φωνασκίας οἰασδήποτε τοῦ κόσμου· ἐκλάμβανε καὶ ἐκτίμα αὐτὰς καθ' ἣν ἔχουν ἀξίαν· μὴν ἐξομοιωθῆς μὲ τοιοῦτον κόσμον, πλὴν ἔσω ἄγρυπνος καὶ δραστήριος εἰς τὸ νὰ διασκεδάξῃς καὶ ματαιώνῃς τὰς πλεκτάνας καὶ ραδιουργίας του.

Ἢ Σὲ ἐξυβρίζουν οἱ ἄνθρωποι τῶν τριόδων καὶ τῶν καφενειῶν; Ἢ Σὲ κακολογοῦν ἢ σὲ ἐπιβουλεύονται οἱ νοτημονέστεροι ἢ αἱ φατρίαί; Ἢ Σὲ δυσφημεῖ ὁ τύπος; Ἢ ἀποβάλλει ἢ κυβέρνησις πιστῶς καὶ μετὰ ζήλου ὑπηρετοῦντα; Ἢ Σὲ ἐγκαταλείπει ἢ κοινωνία ἐντίμως ἀγωνιζόμενον; — Μὴ πτοηθῆς, μὴν ἀνησυχῆς, μὴν δυσθαβρυνθῆς, ὅταν ἡ πολιτεία σου ἐν τῷ ὁποίῳ διατρέχῃς σταδίῳ, δὲν ἔχει πραγματικῶς τί ἐπιλήψιμον,

ἀλλ' εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ καθήκον, τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον, ἐξ ὧν κυρίως προκύπτει καὶ τὸ πολιτικὸν θάρρος.

Τὰ σπερμολογούμενα ἢ ραδιουργούμενα διαλύονται ὡς στήλη καπνοῦ καὶ ἐξαφανίζονται ὡς ἐνύπνιον, διότι δὲν εἶναι τῆς φύσεως τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἰσχύος τῶν ἀνθρώπων ν' ἀμαυρώνωσι τὴν ἀλήθειαν, ἢ νὰ κηλιδώνωσι τὴν ἀρετὴν. Ὁ Ἀριστείδης κατεδικάσθη ὡς κλέπτης τῶν δημοσίων, καὶ ὁ Φωκίων ὡς προδότης τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος μέχρι τοῦδε καλεῖται δίκαιος, καὶ οὗτος ἐνάρετος, διότι οὐδὲν ἐπιλήψιμον ἔπραξαν τοὺς ἐσυκοφάντησεν ὁ φθόνος καὶ τοὺς κατεδίωξεν ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ὁ φατριασμός. Ἐνεκα τούτου καὶ αἱ κατ' αὐτῶν ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις, οὐδόλως ἰσχυσαν νὰ τοὺς βλάψωσιν, ἢ νὰ τοὺς ἀπαλείψωσι τὰ ὠραῖα ἐπίθετα δι' ὧν καὶ οἱ σύγχρονοὶ των καὶ οἱ μεταγενέστεροι τοὺς διεκόσμησαν, διότι ὁ μὴ ἀδικῶν ἑαυτὸν, καθίσταται καὶ ἀτρωτος ἐκ τῶν ἀλλοτρίων βελῶν.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ κόσμος· πάντοτε λίαν ἀπαιτητικός, καὶ πολλάκις ἀδικὸς καὶ παράλογος, διότι οὐ μόνον ἀξιοὶ νὰ καταχρᾶται ἀτιμωρῆτως, ἀλλὰ νὰ ἐγκωμιάζῃται καὶ διὰ τὰς καταχρήσεις του. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀπαιτεῖ, ἄλλοι μὲν νὰ οἰκοδομῶσι ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ὅ,τι ἐκεῖνος καταστρέφει ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη. Δὲν θέλει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶναι καὶ τὰ κράτη ὡς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις διαφθείρεται μὲν ἐν μιᾷ στιγμῇ, πλὴν δὲν μορφόνεται, εἰμὴ μετὰ χρόνον μακρὸν, διὰ κόπου πολλοῦ καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς.

Μὴ δυσανασχετῆς λοιπὸν διὰ τοιαύτας ἢ ὁμοίας ἀλλοκοτότους τοῦ κόσμου ἀξιώσεις, ἀλλ' ἔχε ὡς πολιτικὸν ἀστέρα τῆς πολιτείας σου τὴν τιμιότητα, καὶ ὡς

τυξίδα τῶν ἐνεργειῶν σου τὸν νόμον.

« Τὸ γάρτοι συνέχον ἀνθρώπων πόλεις
» Τοῦτ' ἔσθ', ὅταν τις τοὺς νόμους σώζει καλῶς »

Βάδιζε πάντοτε δι' αὐτῶν τὴν εὐθεϊαν ὁδόν, ἐπιτέλει τὸ καθήκόν σου, καὶ τήρει ἐν τῇ συμπεριφορᾷ σου οὐχὶ κρυψίνοϊαν ἢ ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ παρῆρσίαν καὶ σαφήνειαν, διότι ὡς εἶπε καὶ ὁ Σοφοκλῆς,

« Κλεπτῶν ἢ νῦξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς. »

Ὁ δὲ Θεὸς Ἀρχηγὸς τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἐκήρυξε, « Πᾶς ὁ φύλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ
» ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐ-
» τοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,
» ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν τῷ Θεῷ ἐστὶν
» εἰργασμένα. »

Ἔσο πρὸς ὄλους εὐπρόσιτος ἄνευ ἀναξιοπρεπειᾶς, μετριοπαθὴς ἄνευ ἀδυναμίας, δίκαιος ἄνευ σκληρότητος· τοὺς δὲ κόλακας θεωρεῖ καὶ ἀπόφυγε ὡς τὸ φονικώτερον δηλητήριον· οὗτοι ἔχουν μὲν γλῶσσαν Σειρήνων, πλὴν καρδίαν Σκυλλῶν καὶ Χαριθδεων. εἶναι δὲ ὡς ὀρθῶς ἀποφαίνεται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Β. 4.) δύο εἰδῶν, διαφέροντες καθ' ὅλα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀμιλλώμενοι μόνον περὶ χαμερπείας. Οἱ μὲν κολακεύουν τοὺς λαοὺς, δι' ὧν συντάττουν ψηφίσματα· οἱ δὲ κολακεύουν τοὺς Βασιλεῖς, δι' ὧν ἐκδίδουν Διατάγματα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ἐπιβαρύνουν πάντοτε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ καταστρέφουν τὴν ἀρετὴν. Χαρακτήρες ἐπίσης ψευδεῖς, ἐπίσης ἀχρεῖτοι, ἐπίσης ἐπιβλαβεῖς. Οἱ αὐλικοὶ κόλακες διοικοῦν τοὺς Βασιλεῖς, καὶ οἱ δημαγωγικοὶ κόλακες τοὺς λαοὺς· οἱ πρῶτοι διαφθείρουν καὶ ἀνατρέπουν τὰς μοναρχίας, οἱ δεῦτεροι τὰς δημοκρατίας.

Μάθε ὅτι τὸ ἰσχυρότερον ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων

ἐλαττήριον εἶναι δυστυχῶς τὸ ἴδιον συμφέρον, τὸ ὅποιον σπουδάζουν πάντοτε νὰ περικαλύπτωσι μὲ τὸν ἄγνον τῆς ἀρετῆς ἱματισμόν· μάλιστα ἂν ὑπῆρξέ ποτε ἐποχὴ, καθ' ἣν τὸ συμφέρον αὐτὸ νὰ καταδέσπωσε τὰς ψυχὰς καὶ μεγάλων καὶ μικρῶν, καὶ νὰ καταβίβρωσκη αὐτὰς ὡς δυσώδης καρκίνος, εἶναι βεβαίως ἢ σύγχρονος, εἰς ἣν « οὐδὲν ἐστὶν αἰσχρὸν πρὸς κέρδος. » Μὴ πιστεύσης ποτὲ, ὅτι ὅσοι ἐν ἡμέραις εὐδαιμονίας σὲ περιστοιχοῦν, εἶναι καὶ ἅπαντες φίλοι σου· μόνη βάσανος καὶ Λυδία λίθος τῆς πιστῆς φιλίας εἶναι ἡ δυστυχία, διότι τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων νόσημα εἶναι, νὰ ἐρπῶσιν ἐνώπιον τῆς μειδιώσης τύχης, καὶ νὰ στρέφωσι τὰ νῶτα ἐν τῇ κατηφείᾳ αὐτῆς.

« Τὰ φίλων δ' οὐδὲν, ἢν τις δυστυχῇ. »

Μολαταῦτα ἐπιδίωκε καὶ σέβου πάντοτε τὴν πιστὴν καὶ ἰδίως τὴν ἀρχαίαν δεδοκιμασμένην φιλίαν· εἶναι κειμήλιον πολύτιμον, καὶ τοι δυσεύρετον. Εὐτυχῆς καὶ τρισμακάριος ὅστις τοιαύτην ἀπολαύσῃ· ἡ ἀξία τῆς εἶναι τιμιότερα λίθων πολυτελῶν.

Εἰς τὰς ὑποσχέσεις σου νὰ ἦσαι φειδωλὸς καὶ περισκεμμένος, πλὴν ὁσάκις ὑπόσχεσαι πράγματα ἐξαρτώμενα, ἐννοεῖται, ἐκ τῆς θελήσεώς σου, φύλαττε πάντοτε πιστῶς τὸν λόγον σου· ὁ ἀθετῶν τὰς ὑποσχέσεις του εἶναι, ὡς ὁ ψεύστης, ἀξίος πάσης περιφρονήσεως. Μὲ τὰς φατρίας ἔσο μὲν ὀμιλητικὸς, πλὴν λίαν ἐπιφυλακτικὸς· αἱ φατρίαι, τῶν ὁποίων ἴδιον χαρακτηριστικὸν εἶναι πάντοτε νὰ στασιάζωσιν, ἔχουν μὲν στόμα, ἀλλ' οὔτε καρδίαν, οὔτε πίστιν ἔχουν· τὰ μίση των εἶναι ἀνώτερα τοῦ πατριωτισμοῦ των, καὶ ἡ ἀσέβειά των ἰσχυροτέρα τῆς θρησκείας των· τὸ δὲ χεῖριστον πάντων εἶναι, ὅτι καὶ δυσκόλως ἀνέχονται ἢ ἐπιδέχονται διόρθωσιν. Πρόσεξε

μη παρασυρθῆς ποτε ἐξ ὧσων καὶ ἂν παρουσιάξωσι γοήτρων, διότι ἀλήθεια σπανίως ὑπάρχει εἰς τοὺς λόγους των, καὶ εὐθύτης σπανιώτερον εἰς τὰς πράξεις των· καὶ αὗται καὶ ἐκεῖνοι καταλήγουν συνήθως εἰς βραδουργίας, καὶ εἰς μικρολόγια, μονομερῆ, ἰδιοτελῆ, καὶ οὐδένα φέροντα τύπον γενικῆς δικαιοσύνης, ἢ μονιμότητος καὶ διαρκείας ἀντικείμενα· τὰ προσόντα ταῦτα συνοδεύουν μόνον τὰ ἔργα τῆς πατριωτικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀριστονοίας· Ταῦτα ἐπιδίωκε καὶ μετ' αὐτῶν, ἐπιδίωκε πάντοτε τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ ἰδικόν σου.

Ἄμφοτερά τὰ συμφέροντα ταῦτα, τό τε κοινὸν καὶ τὸ ἰδιωτικόν, συμβαδίζοντα μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, σοὶ ἐπιβάλλουν νὰ μὴ κατακυριεύσῃς καὶ ὑπὸ φιλεκδικίου πνεύματος, οὔτε νὰ γίνῃσαι ὄργανον ἀλλοτρίων παθῶν, ὅπως καταδιώκῃς ἢ ἀποπέμψῃς τῆς θέσεώς του ἀνθρώπων ἐπιτελοῦντα πιστῶς καὶ ἱκανῶς τὰ καθήκοντά του, καὶ ὑπηρετοῦντα τιμίως καὶ μετὰ ζήλου τὴν πατρίδα του· τὸν τοιοῦτον ἀπεναντίας ὀφείλεις νὰ προστατεύῃς, νὰ ἐνθαρρύνῃς καὶ νὰ προάγῃς. Ἐκ δὲ τῶν φαύλων ἀπεχε, καὶ ἀπόβαλλε αὐτοὺς ὡς καρπούς σεσηπότας, οἵτινες διὰ τῆς ἐπαφῆς μεταδίδουν τὴν σήψιν των καὶ εἰς τοὺς ὑγιεῖς.

Μὴν ὑποκύψῃς ποτὲ εἰς ἀτομικὰς ἐπιβρόδους· τοιαύτη ὑπόκλισις ἤθελεν εἶσθαι καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐπιβλαβής, καὶ πρὸς σὲ ταπεινοτική, καὶ πρὸς τὴν κυβέρνησιν, ἣν τυχόν ὑπηρετεῖς, ἀναξιοπρεπής·

» Ἡ γὰρ αἰσχρὴ βάρος

» Τοῦ ζῆν παρ' ἐσθλοῖς νομίζεται. »

Ἐσο μεμετροημένος εἰς τὰς δαπάνας σου, καὶ διατέλει εἰς ἴσην ἐκ τῆς ἀσωτείας καὶ τῆς φειδωλίας ἀπόστα-

ειν· ἡ οἰκονομικὴ εὐεξία εἰς τε τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον, εἶναι τὸ θερμόμετρον τῆς φρονήσεως, τὸ κρηπίδωμα τοῦ ἀρμονικοῦ καὶ χρηστοθήου οἰκογενειακοῦ βίου, καὶ τὸ ἀσφαλέστερον ἐχέγγυον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ πολίτου· ἀνελευθερίας περὶ τὸ λέγειν καὶ ἀνεξαρτησίας περὶ τὸ ἐνεργεῖν, πολιτικὸς ἀνὴρ οὔτε ἀξιοπρεπῆ πορείαν δύναται νὰ τηρήσῃ, οὔτε τὴν κοινωνίαν δεόντως νὰ ὠφελήσῃ.

Μὴν ἀναδέχῃσαι ἀλλοτρίας ὑποχρεώσεις οἰασδῆποτε φύσεως, καὶ ἰδίως χρηματικὰς· ὁ ἀναδεχόμενος τοιαύτας ἀπαλλοτριεῖ ἑαυτὸν, ὡς ἀπαλλοτριεῖται καὶ ὅστις τυφλῶς ἐμπιστεύεται εἰς συμβουλὰς ἀλλοφύλων. Οὗτοι σπανίως συμβουλεύουν τὰ ὀρθὰ καὶ συμφέροντα, σπανιώτερον τὰ τίμια καὶ ἐνδοξα, καὶ οὐδέποτε οἰκοδομοῦν δωρεὰν ἀλλότριον οἶκον. Μὴν εἰπῆς ποτὲ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ σου, ὡς οἱ ὑλόφρονες καὶ φαῦλοι, ἢ ἄλλως καλούμενοι ἐπὶ τὸ εὐφημότερον πρακτικὸ ἂν δρῃς, ὅτι καλαὶ μὲν καὶ ἀγαθαὶ εἶναι αἱ ὑπαγορεύσεις τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, πλὴν δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητοι, καὶ αἱ ἐν τῷ σκότει μάλιστα προσφερόμεναι ἀλλότριαι συνδρομαί, διότι « οὐδὲν » κρυπτόν ἢ οὐ μὴ φανερόν γέννηται. » Ἐπειτα ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς σαυτῶγε συνειδήσεις. Ἡ χρηστότης εἶναι ἀνυπόκριτος καὶ οὐδέποτε συνθηκολογεῖ μὲ ἀγενῆ πάθη.

Μὴ παρασυρθῆς ἐκ τῆς δοξασίας τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀφαρπάζονται ἀπὸ ἐξωτερικὰ κοσμήματα. Οἱ κακοὶ μ' ὄσσην καὶ ἂν ἀπολαμβάνουν πολλάκις φαινομενικὴν εὐτυχίαν ἐν τῷ κόσμῳ, τιμωροῦνται διττῶς ὑπὸ τῆς Θεῆς δικαιοσύνης, διότι ἐν τῷ βίῳ ταράττονται ἀενάως αἱ ψυχαὶ των ὑπὸ ἐσωτερι-

κῶν ἐλέγχων, καὶ μετὰ θάνατον δυσφημοῦνται, καὶ κατακρίνονται μετ' εὐαρεσκείας ὑπὸ τῶν ἐπιζόντων. Ποία δὲ τύχη τοὺς περιμένει ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἀποδημίας των, αὕτη εἶναι ἤδη ἀναγεγραμμένη ἐν τῷ θεῷ νόμῳ!

Σκέψου δὲ ὅτι ἄνευ ἀγνότητος καὶ εἰλικρινείας, ὡς καὶ ἄνευ ἐγκρατείας καὶ φιλοπονίας, οὐδέποτε μορφοῦνται μεγάλοι καὶ ἠθικοὶ χαρακτήρες, ἐξ ὧν καὶ τὰ ἔθνη ἠθικοποιοῦνται, κλείζονται καὶ προάγονται. Ἡ ἐγκράτεια, ὡς ἄριστα παρατηρεῖ καὶ διάσημός τις ἠθικολόγος, ἥτις προσαποκτάται διὰ τῆς ἀσκήσεως, ἀναπτύσσει τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν, χαλινώνει τὰ ἄγρια πάθη, ὑπέκει εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ χορηγεῖ τὰς στερεὰς ἐκείνας ἐξεις, δι' ὧν καταδαμάζονται αἱ κτηνώδεις ὀρμαὶ καὶ αἱ ἄτακτοι ἐπιθυμίαι. Ἡ φιλοπονία ἀσχολοῦσα τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς ἐνταύτῳ δυνάμεις, καὶ χορηγοῦσα τὸν τύπον τοῦ δικαίου εἰς τὰ ἔργα, καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον γόνιμον πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εὐεργετικὸν πρὸς τοὺς ἄλλους.

Μὴ γίνης ποτὲ συνεταῖρος ἢ θεράπων αἰσχρῶν ἡδονῶν ἢ φαύλων διασκεδάσεων· ἔσο εἰς ἀμφοτέρας κόσμιος, τίμιος καὶ μετριοπαθής· δαπάνη δὲ πάντοτε ὡς συνετὸς ἀνὴρ ἐκ τῶν προϊόντων τῶν ἰδρώτων σου, καὶ οὐχὶ ὡς οἱ ἄσωτοι ἐκ τῶν ἀλλοτρίων· προτιμότερον εἶναι νὰ στερῆται τις πάσης ἡδονῆς καὶ διασκεδάσεως, παρὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ αὐτὰς διὰ δανείων ἢ ἐτέρων ὑποχρεώσεων. Τῆρει εἰς τὰς κοινωνικὰς σχέσεις σου ἀμοιβαιότητα, ἥτις τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν ἐφέλκει· πλὴν ἄπεχε ἀπὸ πολλῆν οἰκειότητα καὶ ἀστειολογίας, ἐξ ὧν δύνανται καὶ δυσαρέσκαι νὰ προκύψωσι, καὶ ἡ ὑπόληψις νὰ ἐλαττωθῇ, καὶ τὸ γόη-

τρον τῆς ἀξιοπρεπείας νὰ ἐκλείψῃ « ex libertate vivendi nascitur contemptus dignitatis. »

Ἔσο ἀφοσιωμένος καὶ ἀποκλειστικὸς ὑπηρετῆς τῆς πατρίδος σου, καὶ οὐχὶ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πατρίας, τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου, ἢ τῶν ἀτομικῶν συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν σου. Ὁ πατριωτισμὸς ὡς ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ εὐγενοῦς αὐτοῦ φύσεως, οὔτε ἐμπορεύεται, οὔτε μεταβάλλεται εἰς προνόμιον, οὔτε μερικεύεται ἐν τῇ εὐεργετικῇ ἐνεργείᾳ του. Ἄν δὲ ποτε ἀναβῆς εἰς ὑψηλὰς βαθμίδας, καὶ ἀναλάβῃς τὸ πηδάλιον τοῦ σκάφους τῆς πολιτείας, μὴ φαντασθῆς ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς Ἐξουσίας φέρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς καλῆς χρήσεως· αὕτη εἶναι προῖόν τῆς πεφωτισμένης διανοίας, τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως, καὶ τῆς πολυχρονίου πείρας καὶ γνώσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ὅμως δὲν διάκῃσαι καὶ εὐνοικῶς πρὸς τοὺτους εἶναι δυσκολώτατον, ἵνα μὴν εἶπω ἀδύνατον, νὰ γίνῃς εἰς αὐτοὺς χρήσιμος, διότι ὁ δυσμενῶς πρὸς τοὺς ἄλλους διακείμενος, οὔτε τοὺς ὠφελεῖ, οὔτε ἐνδιαφέρεται περὶ αὐτῶν· ἡ κυριώτερα καὶ γονιμωτέρα πρὸς τὴν ἀγαθοπραγίαν καὶ τὴν μέριμναν δύναμις εἶναι ἡ εὐνοία, διότι ὁ ἀγαπῶν ἢ συμπαθῶν τοὺς ὁμοίους του, γίνεται καὶ ὁ θερμότερος αὐτῶν προστάτης καὶ ὁ γενναιότερος εὐεργέτης. Ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἡ δόξα τῆς ἀναβάσεως δὲν εἶναι τόσον διαρκῆς καὶ εἰλικρινής, ὅσον ἡ τῆς καταθέσεως, ὅσάκις ἀφίνει ὀπισθὲν τῆς ἔγνη ἀγαθῶν ἀναμνήσεων, καὶ εὐεργετικῶν πρὸς τὴν κοινωνίαν πράξεων.

Ἐννόησον δὲ καλῶς ὅτι διὰ τῆς ἀναβάσεως, δὲν ἠγχυροβόλησας καὶ ἐντὸς ἀκυμάντου καὶ ἀσφαλούς λιμένος, ἀλλ' ὅτι ἀπεναντίας εἰσηλθῆς ἐντὸς διηνεκῶς

σαλευομένης και υπό σπιλάδων διηρησμένης θαλάσσης, πλὴν μὴ πτοηθῆς ἢ ἀποθαβρυνθῆς, διότι ὁ φόβος και ἡ δειλία δύνανται και τὸ σκάφος νὰ κινδυνεύσωσι, και σὲ νὰ ἀπολέσωσι· κράτει τὸ πηδάλιον μετὰ σιβαρῆς χειρὸς, και διεύθυνε αὐτὸ μετ' εὐθαρσίας και συνέσεως. Ἐὰν δὲ και οὕτως ἀγωνιζόμενος κινδυνεύῃς νὰ ἀποτύχῃς, ἐντιμότερον εἶναι νὰ πέσῃς μετὴν ἀρετῆς σου, ἢ νὰ ὑπερισχύσῃς μετὴν θυσίαν αὐτῆς.

« καλῶς

» Δρῶν ἐξαμαρτεῖν μάλλον, ἢ νικῶν κακῶς. »

Ὁ καλῶς πράττων και ἠττώμενος, ἠττᾶται ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ ἰδίου καθήκοντος, εἰς δ' ἐναπόκειται ὁ ἀληθὴς θρίαμβος παντός γενναίου ἀγῶνος. Μόνη ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, ὡς γνωματεύει και σοφὸς τις ἀνὴρ, και τὰ άτομα ἀνυψώνει και ἐξευγενίζει, και τὰ ἔθνη ἰσχυροποιεῖ, μεγαλύνει και δοξάζει. Ἡ ἑλλησις τῆς συναισθήσεως ταύτης παρασκευάζει και προαγγέλλει τὴν κατάπτωσιν και ταχεῖαν διάλυσιν τῶν ἔθνων. Τοῦτο δὲ συμβαίνει συνήθως εἰς αὐτὰ, ὡς ἄκις ἐπικρατεῖ τῶν κοινῶν ἡ ἐγωιστικὴ ἀδιαφορία και ἡ πολιτικὴ σπουδαρχία. Σὺ ὁμως μὴ προτιμήσῃς ποτὲ τὸ πολιτικὸν ἀντὶ τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος, διότι ἐκεῖνο μὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλοις ματαιόδοξον, ἰδιοτελές, φατριαστικὸν και φίλαρχον· τοῦτο δὲ εὐκλεές, γενικόν, φιλόπατρι και κοινωφελές.

« Ἀνέχου μὲν τὰ παρόντα, πλὴν ζῆτει τὰ βελτίω. » Ἀρχὴ ὀρθοτάτη και πρὸς τὴν ἡρεμον τῶν κρατῶν προαγωγὴν συντελεστικωτάτη. Εἶναι ἡ ὑγιεστερα ἀφ' ὅσας παρεδέχτο ἡ Ἐπικουραϊκὴ φιλοσοφία, ἣν ὁ Γάκιτος μεταγενεστέρως παρέφρασεν οὕτως·
« Bonos Imperatores volo experere, qualescumque tolerare »

Μὴ θελήσῃς ὁμως ποτὲ νὰ εἰσαγάγῃς ἢ ἐπι-

θάλης ἀλλότρια δόγματα και συστήματα, ἀπόδοντα πρὸς τὸ πνεῦμα και τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας. Τοιοῦτοι πιθηκισμοὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ἐφήμεροι, φέρουν και εἰς τὸ κράτος ἀντὶ τάξεως και προόδου, ἀναστάτῳσιν και ὀπισθοδρόμησιν. Ἐχε ὡς κύριον και διηνεκὲς μέλημα τὴν ἀπαρασάλευτον τήρησιν τῆς πατροπαραδότου ὀρθοδόξου ὀρησκείας σου, τὴν μόρφωσιν χρηστών ἠθῶν, και τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὕλικῶν και πνευματικῶν τῆς χώρας ἀναγκῶν. Ἔσο προστάτης και ἐνταυτῷ λάτρης τῶν Μουσῶν, διότι τὰ γράμματα και ἡ παιδεία, συνδιδασκόμενα μετὰ τῆς ὀρθῆς ὀρησκείας, εἶναι τὰ ὀδραστηριώτερα μέσα τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς και τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἔθνων· δι' αὐτῶν τὰ δυσειδῆ και ὀλέθρια τῆς ὀρησκευτικῆς ἀμαθείας ἐλαττώματα, ὁ τυφλὸς φανατισμὸς και αἱ μεираκιώδεις δεισιδαιμονίαι ἐξαλείφονται, ὁ ὀνος διαφωτίζεται, τὰ ἠθῆ ἐξημερόνονται, και οἱ τρόποι ἐξευγενίζονται. Πλὴν εἴτε ἀνακαινίζεις τὰ πράγματα, εἴτε μεταβρῦθμίζεις τοὺς νόμους, ἔσο ἐσκεμμένος και εἰρηνικὸς εἰς τὰ βήματά σου, και μὴ ἐσκαρτῆς συνεχῶς τὰ πνεύματα, ἢ διασεῖς δωρεάν τὴν ὕφεστώσαν τάξιν. Τὰ ἡρεμοῦντα και διαυγῆ λίμνης τινὸς ὕδατα, δύνανται μὲν ἐν ἀκαρεῖ νὰ διασαλευθῶσι και θολωθῶσι, πλὴν δὲν δύνανται ἐπίσης και ταχέως νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ἡρεμίαν και διαύγειαν. Ἐχε πάντοτε ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ὅτι ὡς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἡ τάξις μετὰ τῆς ἀκριθείας, διατηρεῖ και προάγει αὐτήν, οὕτω και ἐν τῇ πολιτείᾳ ἡ ἐν τῇ τάξει ἐλευθερία, ἣτις εἶναι ἡ ἀδυσώπητος και πρὸς πάντας ἴση και ταχεῖα τῶν νόμων ἐφαρμογή, ἐδραιώνει αὐτήν, και συντελεῖ δραστηρίως πρὸς τὴν εὐημερίαν τῶν πολιτῶν.

Ἄποστρέφου τὸ καταχθόνιον τυραννικὸν δόγμα τῆς διαιρέσεως καὶ διχονοίας τῶν πολιτῶν, ἐξ οὗ προσκομίζονται ἀραὶ καὶ ἀναθέματα, καὶ ἔσο θερμὸς ἐργάτης τοῦ ἠθικοῦ ἀξιώματος τῆς ἀγάπης καὶ συμφιλίωσης αὐτῶν, ἐξ οὗ ἀπορρέουν εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι, εἰρηνικὴ συμβίωσις, πρόοδος καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν πατρίδα. Ὅπου δὲν ἐπικρατεῖ ὁμόνοια καὶ ὁμοφροσύνη, ἐκεῖ οὔτε ἐνότης ἐνεργείας, οὔτε δημόσιον πνεῦμα δύναται νὰ υπάρξωσιν, οὔτε ἔργα μεγάλα καὶ ἀντάξια τῆς ἱστορίας νὰ διαπραχθῶσι.

Μάθε νὰ οἰκονομῆς καλῶς τὸν χρόνον, ὅστις ἂν πρὸς πάντα, ἰδίως ὅμως πρὸς τὸν δημόσιον ἄνδρα, εἶναι πολύτιμον κτῆμα, ὁσάκις γνωρίζῃ νὰ κάμνῃ συνετὴν αὐτοῦ χρῆσιν· πᾶσα ἄγονος ἀπώλεια χρόνου, εἶναι στέρησις ὠφελείας εἴτε ἀπὸ σέ, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τὰς στιγμὰς τῆς ἀνέσεώς σου, καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων σου διαλείμματα, ἀναπλήρονε πάντοτε διὰ τῆς ἀναγνώσεως σοφοῦ καὶ πρακτικοῦ βιβλίου. Σοῦ συσταίνω θερμῶς τὴν ἀρίστην συμβουλὴν, ἣν Βασίλειος ὁ αὐτοκράτωρ ἔδιδε πρὸς τὸν υἱόν του. « Φρόντιζε, ἔ- » λεγε πρὸς αὐτόν, ν' ἀναγινώσκῃς ἐνδελεχῶς τὰς » ἀρχαίας ἱστορίας, ἐντός τῶν ὁποίων ἀπαντᾷς τὰς » ἀρετὰς τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν κα- » κῶν, τὰς μεγάλας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου περιπετεῖ- » ας, καὶ τὰς συνεχεῖς τοῦ κόσμου μεταβολὰς. Ἐκ » τῶν ἱστοριῶν αὐτῶν φωτίζεσαι, ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς » τύχης εἶναι ἀθέβαια, καὶ ὅτι εἰς τοὺς νόμους τῆς » ἀστασίας τῆς ὑπόκεινται καὶ τὰ ἀχμαιότερα κράτη, » διότι δύναται ν' ἀνατραπῶσιν ὑπὸ αἰφνιδίων κα- » ταστροφῶν. Ἐκεῖ τέλος παρατηρεῖς τὴν καταδίκην » καὶ τιμωρίαν τῶν κακῶν, καὶ τὴν ἀνύψωσιν καὶ

» ἀμοιβὴν τῶν καλῶν Ἠγεμόνων. » Αἱ γνώσεις αὐ- » ται θέλουν διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν σου τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ἀρετὴν, τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὸ ἐλάττωμα καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ἀγαθοπραγίαν, ἐξ ὧν καὶ ὁ πρακτικὸς βίος σου θέλει γίνῃ πηγὴ ἀπείρων εὐεργεσιῶν, καὶ ὑπόδειγμα χρηστῆς πολιτείας, διότι καὶ Διοικηταὶ καὶ Ἠγεμόνες, ὀφείλουν νὰ ᾔναι, κατὰ τὴν σοφὴν τοῦ Ἡλινίου φράσιν « censura perpetua, » ἥτοι τύπος καὶ κανὼν τῆς τῶν ἄλλων πολιτείας. Οἱ ἄνθρωποι εὐκολώτερον μορφώνονται εἰς τὰ χρηστὰ ἢ ὑπὸ τοῦ παραδείγματος, ἢ ὑπὸ τῶν νόμων· ὁ φόβος εἶναι κάκιστος σύμβουλος καὶ διδάσκαλος, ἐνῶ τὸ παράδειγμα ἐξασκεῖ διὰ τῆς ἐλευθέρως ἐλξεως μεγαλητέραν δραστηριότητα· τοῦτο δὲν ὀδηγεῖ μόνον πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καταδεικνύει καὶ πείθει, ὅτι δὲν εἶναι αὕτη ἀνέφικτος καὶ δυσκόλου ἀσκήσεως.

Τῆρει ἐν τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων σου, τὸ γλυκὺ καὶ προσηγνὸς ὕφος τοῦ εὐεργέτου, καὶ οὐχὶ τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον τοῦ δεσπότου· τὴν δὲ παρὰ σοῦ ἀπαιτουμένην νόμιμον ὑπηρεσίαν ἐπιτέλει ταχέως, διότι πᾶσα βραδύτης ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἢ τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀρνησιδικίαν. Μὴ λησμονήσῃς ποτὲ ὅτι ὁ ἀνεργό- μενος εἰς ὑψηλὴν τινα θέσιν, εἶναι ὁ πατήρ καὶ ὁ ὑπηρέτης συνάμα τῆς κοινωνίας. Μὴ καταληφθῆς καὶ σὺ ὡς οἱ κοῦφοι καὶ νεόπλουτοι ὑπὸ οἰήσεως καὶ κενο- τυφίας, μὴ φαντασθῆς τὸν ἑαυτὸν σου ἀλλοίας πλέ- ον φύσεως ἢ καὶ ἀτάλευτον, διότι ἅπαντα τὰ ἀνθρώ- πινα εἶναι φύσει ἄστατα καὶ πρόσκαιρα. Πολλάκις ἢ φιλοπαίγμων καὶ ἄλλοπρόσαλλος τύχη ἐνασμενίζεται ν' ἀπονέμη ἄφθονα τὰ δῶρά της, οὐχὶ ἵνα στερεώσῃ διαρκῶς καὶ μεγαλύνῃ τινά, ἀλλ' ἵνα κρημνίσῃ αὐτόν

ἀπὸ ἀνώτερον ὕψος εἰς ἐπιφανεστέραν συμφορὰν.

« Πολλοὶς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὐνοίαν φέρων,

» Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἀλλ' ἴνα

» Τὰς συμφορὰς λάθωσιν ἐπιφανεστέρας. »

Τούτου ἕνεκα ἔσο πάντοτε παρεσκευασμένος, πλὴν ὁμοίως εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης, διότι ἡ πραγματικὴ ἀρετὴ οὔτε ὑπεραγάλλεται ἢ κομπάζει ἐκ τῆς εὐμενείας, οὔτε ἀδημονεῖ ἢ ἀποδειλιάει ἐκ τῆς δυσμενείας αὐτῆς· εἶναι ἀείποτε ἐρυθρόχρους ὡς ὁ ἀνατέλλων καὶ δύων Ἥλιος.

Ἄλλως τε δὲ αἱ ὑψηλαὶ θέσεις ἔχουν μὲν τινα θέλγητρα, ἀλλὰ συνοδεύονται καὶ ὑπὸ περισσοτέρων κινδύνων, διότι ἅπαντες τὰς διαβλέπουν, καὶ ὑποσκάπτουν εἰς αὐτὰς τὰ θεμέλια· οἱ μὲν ἐπιθυμοῦν νὰ τὰς καθέξωσιν, ἄλλοι δὲ ἀγενέστεροι βραδιουργοῦν ἀπλῶς νὰ κρημνίσωσι τοὺς κατέχοντας αὐτάς·

« Ἄθεος γ', ἄνομος, ἄχαρις ὁ εὐθόος. »

Εὐρισκόμενος δὲ εἰς τοιαύτην θέσιν, θεωρεῖ τὴν ὑπομονὴν καὶ ἔλλογον ἐπιμονὴν ὡς τὰς μεγίστας τῶν ἀρετῶν, δι' ὧν δύνασαι νὰ κατορθώσης τεράστια. Εἰς τὰς σχέσεις σου μὲ τὰς γειτονικὰς χώρας, ἔσο εἰλικρινῆς καὶ τίμιος· προσπάθει νὰ ἐξομαλύνῃς πάντοτε φιλικῶς τὰς τυχόν ἀναφουμένους διενέξεις· ὁσάκις ὁμως ἀποτυγχάνῃς, πράττε ὅ,τι ὑπαγορεύει τὸ δίκαιον καὶ ἡ τιμὴ τῆς πατρίδος σου, ὡς καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ χαρακτήρός σου.

« Φεύγειν μὲν οὖν χρὴ πόλεμον, ὅστις εὖ φρονεῖ.

» Εἰ δ' εἰς τόδ' ἔλθοι, στέφανος οὐκ αἰσχρὸς πόλει

» Καλῶς ὀλέσθαι, μὴ καλῶς δυσκλεῖς. »

Εἰς τὰ ἐν ταῖς χώραις αὐταῖς ἐκ διαλειμμάτων καὶ σποριδὴν συμβαίνοντα ἐπαναστατικὰ κινήματα, διατῆρει αὐστηρὰν ἀπραξίαν, ἕως οὗ ἐμβατεύσῃς ἀσφα-

λῶς εἰς τὰ ὑποκεκρυμμένα αὐτῶν ἐλατήρια, καὶ τότε ἀκολουθεῖ μετ' ὀξυδερκείας τὰς περιστάσεις, καὶ ἀποφάσιζε μετὰ συνέσεως καὶ καλῆς προπαρασκευῆς τὰς ἐνεργείας σου. Ἄπεχε ὁμως πάντοτε ἀπὸ ἀσύντακτα κινήματα, ἅτινα δύνανται νὰ προκαλέσωσι καὶ ξενικὰς ἐπεμβάσεις.

« Ἐν γὰρ τῷ μαθεῖν

» Ἐνεστιν ἡ εὐλάβεια τῶν ποιουμένων. »

Μὴν ἀφαρπάξῃς ἢ παρασύρῃσαι ἀπερискέπτως ἐκ τῶν κινήματων αὐτῶν ὡς τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων, ἢ ὡς ὁ ἐξαλλος καὶ μειρακιώδης παλληκαρισμὸς, διότι πολλάκις εἶναι μεστὰ μὲν καὶ γόνιμα εἰς καταστροφὰς καὶ αἱματοχυσίας, κενὰ δὲ καὶ ἄγωνα εἰς πρακτικὰ καὶ ἀναλόγως ὠφέλιμα ἐξαγόμενα· ἔπειτα καὶ λίαν ἐπικίνδυνα πρὸς τὴν ἰδίαν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν. Μὴ λησμονήσῃς ποτὲ

« ὡς τὸ σῶφρον πανταχοῦ καλόν,

» Καὶ δόξαν ἐσθλὴν ἐν βροτοῖς κομίζεται. »

Ἐκ τῶν σκέψεών σου τέλος καὶ τῶν ὑπολογισμῶν σου, μὴ ἀποκλείῃς ποτὲ καὶ τὴν πιθανότητα, ἂν οὐχὶ τὴν βεβαιότητα, τῶν ἀλλοτρίων ἐμπνεύσεων, ἐξ ὧν δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ καὶ ἡ ὀριστικὴ τῶν κινήματων αὐτῶν λύσις, καὶ ν' ἀποβῇ εἰς μόνον ὄφελος ἢ δόξαν τῶν ἀλλοτρίων ὑποκινήτων. Ἰὰ ὑπὸ μεγάλων κρατῶν περιστοιχούμενα μικρὰ κράτη, ὁσάκις δὲν διευθύνωνται ὑπὸ ἰσχυρῶν καὶ πεφωτισμένων Ἡγεμόνων, καὶ ὑπὸ φιλοπατρίδων, ἐμπείρων, συνετῶν καὶ ἀφιλοκερδῶν Συμβούλων, μετατρέπονται συνήθως εἰς ἐξαρτήματα ὑπὸ ἐκείνων σαλευόμενα ἢ ῥυμουλκούμενα, καὶ διατρέχοντα καὶ τὸν ἔσχατον κίνδυνον τῆς ἰδίας ἀπωλείας. Ὅθεν καὶ τὰ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὑπὸ τοῦ τύπου δημοσιεύμενα, ἀναγίνωσκε μετὰ δυσπι-

στίας, καὶ κρίνε μετ' ἐπιφυλάξεως, ὡς καὶ τὰς ἐπισημοὺς διακοινώσεις, καὶ τὰ διπλωματικά συμβούλια, καὶ τὰ τηλεγραφικὰ δελτία, θεώρει ὡς ἐπίχρυσα μᾶλλον χάλκινα ἢ δλόχρυσα νομίσματα, κυκλοφορούμενα πρὸς ἀπάτην τῶν ἄλλων καὶ ὠφέλειαν τῶν κιβδηλοποιῶν. Καὶ μάλιστα σήμερον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, εἰς ἣν τὰ φιλόρπαγα καὶ ἀποβροφητικά τῶν μεγάλων ἔθνων σχέδια, δὲν εἶναι πλέον μυστήρια μ' ὅσῃν καὶ ἂν διενεργῶνται τέχνην καὶ δεξιότητα. Δοθείσης καταλλήλου περιστάσεως, θέλω διὰ βραχέων ἐξενέγκῃ καὶ περὶ αὐτῶν τὰς ἀσθενεῖς κρίσεις μου. Ὅπως δὲ ἴσως ὅμως ἔσο πάντοτε ἄγρυπνος, διότι οὐκ οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα.

Δέξαι κ. τ. λ.

ΠΕΡΙ ΑΡΑΒΩΝ

Ἡ

ΒΕΔΟΥΙΝΩΝ ΚΑΙ ΦΕΛΛΑΧΩΝ.

(Ἐκ τῆς περιηγήσεως τοῦ στρατηγοῦ Δε-Μινούτολη.)

Ὅταν ὁμιλῇ τις περὶ Ἀράβων, ὀρεῖται πάντοτε νὰ κάμνῃ διάκρισιν μεταξὺ γεωργῶν καὶ ποιμένων, διότι τὸ διάφορον τοῦτο εἶδος τοῦ βίου, μορφώνει καὶ τοιαύτην διαφορὰν χαρακτήρων καὶ

τρόπων, ὥστε καθιστᾷ σχεδὸν αὐτοὺς ἄλλοτρίους πρὸς ἀλλήλους. Οἱ μὲν γεωργοὶ διάγουν βίον μόνιμον καὶ ὑποκείμενον εἰς τακτικὰς κυβερνήσεις, ἡ κοινωνικὴ αὐτῶν κατάστασις πλησιάζει πρὸς τὴν ἡμετέραν, τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Ἰέμεν καὶ οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων κατακτητῶν τῆς Συρίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Βαρβαρίας. Οἱ ποιμένες ἀπειναντίας μεταφέροντες ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τὰς σκηνὰς των, καὶ διοικούμενοι μᾶλλον ὑπὸ ἐθίμων ἢ ὑπὸ νόμων, διάγουν βίον ὅστις οὔτε πρὸς ἐκεῖνον τῶν πολιτισμένων λαῶν, οὔτε πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἀγρίων ὁμοιάζει. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Βεδουῖνοι, κάτοικοι εὐρυτάτων ἐρήμων, ἐκτεινομένων ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Περσίας μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Μαρόκου.

Καίτοι διηρημένοι εἰς κοινότητας ἢ φυλάς ἀνεξαρτήτους καὶ συχνάκις πολεμίας πρὸς ἀλλήλας, οὐχ ἤττον ὅμως, ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἰδίων διαλέκτων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπαρτιζουσαι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ Ἀφρικαναὶ φυλαὶ πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς νεώτεραι ἀπὸ τὰς Ἀσιανὰς, διότι ἡ ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἀποκατάστασις ἐκεῖνων, εἶναι μεταγενεστέρα ἀπὸ τὰς κατακτήσεις τῶν Καλιφῶν, διαδόχων τοῦ Μωάμεθ, ἐνῶ ἡ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τούτων, καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξιν καὶ ὡς πρὸς τὸν σταθερὸν τρόπον τοῦ βίου, ἀνέρχεται διὰ μιᾶς ἀδιακόπου σειρᾶς αἰῶνων εἰς τοὺς μᾶλλον ἀποτέρους τῆς ἀρχαιότητος χρόνους.

Αἱ φυλαὶ αὗται ἀποκαλοῦνται κυρίως, κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἀνατολῆς Ἀ ρ α β ε ς· εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο προστίθεται ὡς συνώνυμον καὶ ἐκεῖνο τῶν Β ε δ ο α ὺ ν ἢ Β ε δ ο υ ἰ ν ὺ ν, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀ ν θ ρ ῶ π ο υ ς τ ῆ ς ἐ ρ ῆ μ ο υ. Ἡ συνωνυμία αὕτη

φαίνεται ἀκριβεστάτη, διότι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τῶν χωρῶν ἐκείνων ἡ λέξις Ἄραψ (atab), σημαίνει ἰδίως μ ο ν α ξ ί α ν ἢ ἑ ρ η μ ί α ν.

Οἱ ποιμένες οὗτοι Ἄραβες εἰς οὐδένα ποτὲ υπετάγησαν οὐσιωδῶς κατακτητῆν, ἀλλ' οὔτε καὶ κατακτητῆται ἐχρημάτισαν, διότι αἱ γενικῶς ἀποδιδόμεναι κατακτήσεις εἰς τοὺς Ἄραβας δὲν ἀνήκουν, εἰμὴ εἰς μόνας τὰς φυλάς τῶν χωρῶν τῆς Ἀδγιάζ καὶ τῆς Ἰέμεν. Αἱ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀραβίας ποιμενικαὶ φυλαὶ, οὐδέποτε ἀθρῶαι ἀπεδήμησαν, οὔτε ἔλαβον μέρος εἰς τὰς κατακτήσεις τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν διαδόχων του. Ἔνεκα τούτου καὶ ὁ Προφήτης ἀποκαλεῖ τοὺς Ἄραβας τούτους εἰς τὸ Κοράνιον ἀποστάτας καὶ ἀπίστους.

Ὅ,τι ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων των, περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν προλήψεων των, διατελεῖ καὶ διατηρεῖται σχεδὸν ἀναλλοίωτον καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ ἐνότης αὐτῆ τοῦ χαρακτῆρος διατηρουμένη ἐν τῇ ἀποστάσει τῶν χρόνων, διατηρεῖται καὶ ἐν τῇ ἀποστάσει τῶν τόπων διότι καὶ αἱ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμέναί φυλαὶ ὁμοιάζουν πρὸς ἀλλήλας. Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις, ἃς προβῶμεν καὶ εἰς λεπτομερεσιτέρας ἐρεῦνας ἐπὶ τῶν Ἀφρικανῶν ἰδίως Ἀράβων.

Ἐκ τούτων ἄλλοι μὲν εἶναι γεωργοὶ, καλούμενοι Φελλάχοι, ἄλλοι ποιμένες κατηρτισμένοι εἰς φυλάς τακτικάς, καὶ ἕτεροι τέλος πλανόβιοι συγαποτελοῦντες πολλάκις μικρὰς συμμορίας, ὁμοίας μὲ τοὺς ἡμετέρους ὁδοκλέπτας. Ὁ ἱματισμὸς τῶν γεωργῶν ἢ Φελλάχων ἀπαρτίζεται συνήθως ἐκ πλατέων περιῶσχιων, καὶ κυκνοειδοῦς χιτῶνος βαμβακίνου, κατερχομένου ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῆς κνήμης, καὶ

σφιγγομένου περὶ τὴν ὀσφύν ὑπὸ ζώνης. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς φέρουν κάλυμμα, περιτυλιγμένον κάποτε μὲ λευκὸν πανίον ὁμοίον σχεδὸν μὲ σαρύκιον· ἄλλοτε ἀντὶ χιτῶνος φοροῦν ἐριούφαντον τριβώνιον, ζειεμένον περὶ τὴν ὀσφύν μὲ ζώνην ἢ μὲ σχοινίον· τινὲς ἔχουν μόνον περὶ τὰ ἰσχία τεμάχιον ὑφάσματος ἐξ ἐρίου, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ἀφίνου γυμνόν.

Διαρκούντος τοῦ θέρους, τὰ ἄρβρα καὶ τὰ θήλη μειράκια περιφέρονται ὀλόγυμα· ἡ δὲ γυμνότης αὐτῆ συνήθως παρατείνεται μέχρι τῆς ἐφηβότητος. Ὄταν οἱ ἄνδρες ἀσχολῶνται εἰς κοπιώδη τινὰ ἐργασίαν εἴτε ἐντὸς, εἴτε ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, ἐργάζονται ὀλόγυμοι.

Οἱ Βεδουῖνοι μεταχειρίζονται ἐπίσης πλατέα περιῶσχια (calzoni), τὸ δὲ ὑπόλοιπον σῶμα καλύπτουν μὲ μακρὸν χονδρὸν ἐριούχον, χρώματος φαιοῦ ἢ λευκοῦ, καλούμενον Χαράμ, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ διαφοροτρόπως περιβάλλονται, διότι ἄλλοτε περιτυλίσσουν αὐτὸ εἰς τὸ σῶμα εἰς εἶδος ἐπανοφορίου καὶ ἄλλοτε τὸ περιτύσσουν περίξ τῆς ὀσφύος, ἢ τὸ ῥίπτουν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἢ τὸ μετασχηματίζουν εἰς κάλυμμα ἢ σαρύκιον· ἐν καιρῷ νυκτός χρησιμεύει εἰς αὐτοὺς καὶ ὡς ἐφ' ἀπλωμα καὶ ὡς σκηνή. Τὴν κεφαλὴν σκεπάζουν μὲ εἶδος τι καλύμματος, ὀνομαζομένου Ταρμπούς, καὶ σπανίως μὲ σαρύκιον. Εἶναι πάντοτε ὀπλισμένοι μὲ πυροβόλον (τουφέκι), καὶ τινες φέρουν καὶ πιστόλια καὶ ἀκινάκην· οἱ δὲ ἔριπποι προσθέτουν καὶ εἶδος τι κέντρου ἢ δόρατος· τὰ πυροβόλα των ἔχουν καὶ λόγχας, τὰς ὁποίας προμηθεύονται ἀπὸ τοὺς Ἀγγλογάλλους. Ἄλλοτε κατεσκεύαζον οἱ ἴδιοι τὴν πυρίτιδα, πλὴν ἤδη, ἔνεκα τοῦ μονοπωλείου τοῦ νίτρου, ἀγοράζουσαν αὐτήν, τῆς ὁποίας τὴν καλὴν ποιότητα ἐξεύρουσαν καὶ ἀρίστα νὰ διακρίνουν.

Οἱ Φελλάχοι, κατοικοῦν σταθερῶς πλησίον φρεάτων καὶ δεξαμενῶν, καλλιεργοῦν γαίαις καὶ ἀνατρέφουσι κτήνη· πλὴν νομίζονται καὶ δουλικοὶ, καὶ ῥάθυμοι καὶ ἀμελεῖς πρὸς ἑαυτούς. Ἡ ἔλλειψις τῆς ἀσφαλείας ἀφαιρεῖ ἐξ αὐτῶν τὸ κέντρον τῆς ἐνεργητικότητος, ἐπομένως ἐργάζονται διὰ μόνα τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Εἶναι εὐρωστοὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετ' εὐκολίας σηκῶνουν τὰ βαρύτερα φορτία. Ὅσάκις δὲ ἐργάζονται ἄδου πρὸς ἀμοιβαίαν ἐμφύχωσιν, καὶ ταχύτεραν περάτωσιν τῆς ἐργασίας των. Εἶναι ὅλοι σχεδὸν φανατικοὶ Μουσουλμάνοι, πλὴν καίτοι διάκεινται εἰς μεγίστην ἀπορίαν εἶναι, ὡς πάντες οἱ Ἄραβες, λίαν φιλόξενοι.

Οἱ Βεδουῖνοι οὐδέποτε διαμένουν εἰς μονίμους οἰκίας, ἀλλ' ὑπὸ κινήτας σκηνάς. Ἀνατρέφουσι μὲν κτήνη, πλὴν οὐχὶ καὶ ὄλαι αἱ φυλαί, διότι τινὲς ἀναδέχονται νὰ μετακομίζωσιν ἄνθρακας, ἢ νὰ ὀδηγῶσι τὰς συνοδίας (καροβάνας). Πρὸς ἀλευροποίησιν τοῦ σίτου μεταχειρίζονται χειρομύλους· ψήνουν δὲ τὸν ἄρτον ἐπὶ λίθων ἐγκαυθέντων εἰς τὸ πῦρ· σιτίζονται συνεχῶς ἐκ φοινίκων καὶ σπανιώτερον ἐκ κρεάτων· πίνουσι μετρίως ὕδωρ καὶ, ὁσάκις ἔχουν, γάλα καμήλων.

Τὸ μᾶλλον ἐξαιρετὸν ἔδωσμα, τὸ ὁποῖον συνειθίζουσι νὰ προσφέρουσι εἰς ξένον προσφιλεῖ καὶ σεβόμενον, εἶναι κριὸς ψητὸς, ὃν παραθέτουσι, ἄνευ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ διαμελίζουσι μὲ τὰς χεῖρας.

(ἀκολουθεῖ.)

Σημ. Περὶ γνωμολογικῆς φιλοσοφίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, εἰς τὸ ἐπόμενον Τεῦχος.

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ὁ Πολυφόντης μόνος.

Πολ. Ἦ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Ὁφείλω λοιπὸν νὰ προσφύγω εἰς τὰ μέσα, ἅτινα δύναμαι νὰ διαθέσω. Ἦ γυνὴ αὕτη μὲ θέτει εἰς τὴν δυσάρεστον αὐτὴν ἀνάγκην. Ἐγὼ δὲν παραιτῶ τὰ δίκαιά μου, διότι ἂν παραιτήσω αὐτὰ, θέτω ἐν κακὸν προηγούμενον, τὸ ὁποῖον δὲν μὲ συμφέρει. Αἱ ἀπαρχαὶ ὄλαι τῶν προϊόντων, οὐδενὸς ἐξαιρουμένου, ὀφείλονται κατὰ νόμον εἰς ἐμέ. Αὖριον, ὡς πρὸ ὀλίγου εἰδοποιήθη, τελοῦνται οἱ γάμοι· ὀφείλω λοιπὸν τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ λάβω ὅ,τι μοὶ ἀνήκει. Ἦ μεγάλη ὅμως τόλμη καὶ ἐλευθεροστομία τῆς Πανόπης, μοὶ ἐμβάλλει ὑπονοίας. Αἱ γυναῖκες ὡς ἔχουν τὴν γλῶσσαν δίκοπον καὶ τὸ στόμα ἀπύλωτον, εἶναι καὶ λίαν εὐμήχανοι καὶ ἐπιτήδεια εἰς τέχνας καὶ εὐφευρήματα· εὐκολώτερα αὐταὶ ἀπατοῦν τοὺς ἄνδρας, παρὰ οἱ ἄνδρες ἐκείνας. Τὸ θάρρος αὐτῆς ἴσως προδίδει μυστήριόν τι, τὸ ὁποῖον ἀδυνατῶ νὰ ἐξιχνιάσω, οὔτε ἔχω πλέον τὸν καιρὸν πρὸς τοιαύτας ἀνακρίσεις, διότι τὰ πράγματα εἶναι ἤδη εἰς τὸ τέρμα των· οἱ κατάσκοποί μου οὐδὲν ἐπὶ τοῦ προκειμένου μοὶ ἀνέφερον. Ἄλλως τε καὶ ἡ Πανόπη δὲν γνωρίζω νὰ ἔχη δυνάμεις πρὸς ματαίωσιν τῶν ἀξιώσεών μου· ὁ υἱὸς τῆς εἶναι ἀπόδημος· συγγενεῖς ἐνδιαφερομένους ὀλίγους ἔχει· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ πολῖται φοβοῦνται τὴν Ἐξουσίαν καὶ τοὺς δορυφόρους μου· μόνος ὁ γαμβρὸς τῆς Ἀρισταγόρας ἠδύνατο ν' ἀποπειραθῆ τι· τοῦτον ὅμως ἔδωκα πρὸ μικροῦ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς νὰ συλλάβωσι καὶ ἀπαγάγωσιν εἰς τὰς φυλακάς· ὥστε Τίς εἶναι; Ἄ! Ὁ πατὴρ μου. Ἄς ἀκούσω τί θέλει.

Σ Κ Η Ν Η Θ'.

Ὁ ῥηθεὶς καὶ ὁ Πρόμνητος.

Πολ. Τί τρέχει πάτερ;

Προ. Σὺ ἐρωτᾷς ἐμέ;

Πολ. Καὶ διατὶ ὄχι;

Προ. Πρὸ ὀλίγου εἶχες ἐνταῦθα ζωνρότατον διάλογον μετὰ τῆς Πανόπης, ἣν συναντήσας ἐνῶ ἐξήρχετο καὶ ἰδὼν τεταραγμένην, ἠρώτησα αὐτὴν καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς ταραχῆς τῆς, ἦλθον ἐδῶ κατ' εὐθείαν, ὅπως ἀκούσω καὶ σέ. Εἶναι λοιπὸν ἀληθὴ ὅσα μοὶ ἐδιηγήθη περὶ τῶν ὑποβολῶν καὶ ἀπαιτήσεών σου ἐπὶ τῆς μνηστευθείσης κόρης τῆς;

Πολ. Ἀληθέστατα.

Προ. Ἄλλ' ἐσκέφθης ὠρίμως πρὶν ἢ προβῆς εἰς τοιαύτην ἀθέμιτον πράξιν;

Πολ. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη.

Προ. Δύναται ὁμως νὰ ᾔηται ἡ τελευταία.

Πολ. Καὶ ἄλλοτε τοιούτους μοὶ ἐξέφρασας φόβους, ὅπως μὲ ἀποτρέψης, πλὴν οὐδὲν συνέβη ἤσαν φόβοι ἐξ ὧν συνήθως τὸ γῆρας κυριεύεται.

Προ. Τὸ γῆρας εἶναι ἀσφαλέστερον εἰς τὰ βήματά του.

Πολ. Ἄλλ' εἶναι καὶ ἀμφιῤῥεπέστερον.

Προ. Ἀμφιταλαντεύεται ἐκ φρονήσεως εἰς τὰς σκέψεις του, διότι γνωρίζει ἐκ πείρας τὸ ἀβέβαιον καὶ τοὺς κινδύνους τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Εἴθε καὶ οἱ νέοι ὡς εἶναι ταχεῖς καὶ πολλακίς ὀρμητικοὶ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, νὰ ᾔησαν καὶ βραδεῖς καὶ συνετοὶ περὶ τὴν σκέψιν.

Πολ. Ἐγὼ ἐσκέφθην ἀρχοῦντως ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ ἤδη βαδίζω πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν.

Προ. Κακῶς ἐσκέφθης καὶ χειρὸν βαδίζεις· τὸ δίκαιον καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποδοκιμάζουν τὴν ἀπόφασίν σου· τὸ δὲ σκάνδαλον καὶ οἱ κίνδυνοι συνοδεύουν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Πολ. Πολλὰς ὁμοίας μέχρι τοῦδε ἐξετέλεσα, ἀλλ' οὐδένα ἀπήνησα κίνδυνον. Οὔτε λόγους βαρεῖς, οὔτε ἀπλὰς μεμψιμοιρίας ἤκουσα.

Προ. Τὸ πιστεύω, διότι οἱ περιστοιχοῦντές σε οὐδὲν ποτε δυσάρεστον σοὶ ἀναφέρουν· πλὴν αἱ δυσσρέσκειαι ἐνοοῦνται οἰκοθενεῖς ὅλα τὰ ἀνομήματα· ἂν δὲ τυχὸν σιωποῦν οἱ ἀδικούμενοι, διατηροῦν πάντοτε τὸν χόλον εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας των, ἐωσοῦ ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ ἐκδικηθῶσι κατὰ κόρον, διότι οὔτε ἡ θεὰ Νέμεσις, οὔτε τὰ αἰανὰ τῆς νυκτὸς τέκνα ἐγκαταλείπουν ποτὲ τὰ δίκαιά των. Ὑπάρχουν ἀδικίαι τινὲς τῶν ὁποίων ἡ μνήμη οὐδέποτε ἐξαιλείφεται ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, διότι εἶναι δυσικανοποίητοι· μία ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ ἐξύβρισις τῆς τιμῆς τῶν οἰκογενειῶν· μόνη ἡ ἀσθένεια τῶν ἐξυβρισθέντων καὶ ἡ ἰσχύς τῶν ὑβριστῶν, δύναται νὰ ἐπιβάλλωσι πρὸς καιρὸν σιγὴν καὶ ν' ἀναστείλωσι τὴν ἐκδίκησιν. Καὶ ἐντούτοις ἐγὼ ἀκούω πρὸ πολλοῦ ὑποκώφους γογγυσμοὺς κατὰ τῆς πολιτείας σου, καὶ ἰδίως κατὰ τῶν τοιούτων ἀνοσιῶν πράξεών σου, ἀλλ' οἱ παθόντες δὲν ἐκφράζονται, διότι εἶναι ἀνίσχυροι. Σὺ ὁμως οὐδέποτε ἐδῶκας προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους μου. Μ' ὅλας μου τὰς ἐνστάσεις καὶ παραινέσεις, ἐτέλεσας καὶ τὴν ἀσεβῆ θυσίαν· οὕτω μεταβαίνων ἀπὸ ἀσέβειαν εἰς ἐγκλήμα, καὶ ἀπὸ ἐγκλήμα εἰς ἀσέβειαν, ἐντείνεις ἀφρόνως τὸ νῆμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλους θὰ διασπασθῇ. Ἦδη τολμᾷς νὰ ἐπιτεθῆς κατὰ δύο οἰκογενειῶν εὐπορωτάτων, εὐυπολήπτων καὶ ἀγαπωμένων ὑπὸ τῶν

πολιτῶν. Ἡ κατ' αὐτῶν προσβολή, δύναται νὰ διεγείρῃ κατὰ σοῦ θύελλαν τρομεράν· θέλει χρησιμεύσει ὡς ἔναυσμα πρὸς τὰς προγενεστέρας ὑβρεῖς, καὶ τὰ λοιπὰ ὑποκαίόμενα πάθη, καὶ ἐξανάψει πυρκαϊάν, ἧτις ν' ἀποτεφρώσῃ καὶ σέ καὶ τὸν οἶκόν σου. Ἡ εἰς τὸν πυθμένα λίμνης ἀκυμάντου ἰλύς, τότε ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ὅταν διαταραχθῇ ὑπὸ μεγάλης ὠθήσεως. Ἄκουσε τὸν πολὺν πατέρα σου, ὅστις καὶ εἶδε, καὶ ἔμαθε, καὶ ἐδοκίμασε πολλά· μὴ περιφρονῆς τὰς συμβουλὰς καὶ τοὺς λόγους του. Σκέψου, εἶσαι ἀκόμη ἐν καιρῷ, μήπως ἐπέλθῃ καὶ εἰς σέ καὶ εἰς ἐμέ συμφορὰ ἀνεπανόρθωτος.

Πολ. Οἱ λόγοι σου περιστρέφονται ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ, εἶναι μᾶλλον ἰδανικοὶ, καὶ ἐγὼ ἀρέσκομαι εἰς πρακτικωτέρας γνώσεις· ἔχω δίκαια πραγματικά, ἐξ ὧν δὲν παραιτοῦμαι. Πλὴν ἄς ἀπέλθωμεν, διότι ἔχομεν καὶ ἑτέρας ἀσχολίας. (ἀναχωροῦν.)

Σ Κ Η Ν Η Ι'.

Αἰθουσα ὡς εἰς τὴν τετάρτην σκηνήν.

Ἀντήνωρ καὶ Χορὸς.

Ἄντ. Τώρα πλέον εἶναι ἀδύνατον τὰ πράγματα νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἢ νὰ ἀναβληθῶσιν. Ὁ Ἄρισταγόρας, ὡς εἴχομεν συμφωνήσει, εἰδοποίησε τὸν Πολυφόντην, ὅτι αὔριον μέλλει ἀφεύκτως νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Ἐναρέτης, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸν οἶκόν του νὰ παρασκευασθῇ. Ἐγὼ δὲ ἐμψανισθεὶς εἰς τὴν μητέρα καὶ ἀδελφὴν μου καὶ εἰ-

πῶν εἰς αὐτὰς νὰ ἐτοιμάζωνται ἐπίσης, διαμένω ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἴσως ἰχνηλατοῦμαι ὑπὸ τῶν κατασκόπων τοῦ Τυράννου· ἂν δὲ ἀνακαλυφθῶ ματαιῶνται τὰ πάντα, καὶ τίς οἶδε ποῖα ἕτερα δεινὰ δύναται νὰ ἐπέλθωσι. Φρονιμώτερον εἶναι λοιπὸν νὰ ταχύνωμεν παρὰ νὰ βραδύνωμεν ἔτι ἡμέρας τινάς, ὡς ἐπεθύμουν καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ μου. Ἴδού ἐρχονται ἀμφοτέραι.

Σ Κ Η Ν Η ΙΑ'.

Οἱ ῥηθέντες, ἡ Πανόπη καὶ ἡ Ἐναρέτη.

Ἄντ. Διατὶ τόσον δρομαῖαι; Τί θέλετε, σεβαστῆ μου μητὴρ;

Παν. Ἐρχόμεθα πρὸς ζήτησίαν σου, διότι μόλις σχεδὸν σέ ἴδωμεν, ἀπῆλθες.

Ἄντ. Τὰ πράγματα ἐπείγουν καὶ δὲν ἐπιτρέπουν ἀπώλειαν χρόνου.

Παν. Ἐὰν ἀνεβάλλομεν αὐτὰ ἐπὶ ὀλίγας ἔτι ἡμέρας, ἠδύνατο ἴσως νὰ λάβωσιν αἰσιωτέραν ἔκβασιν, καὶ ἄνευ κινδύνου.

Ἄντ. Πόθεν εἰκάζεις τοῦτο;

Παν. Ἐκ τῆς τυχαίας συναντήσεως, ἣν ἔλαβον μετὰ τοῦ Προμνήσου, ἐξερχομένη ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Πολυφόντου συνετεύξεώς μου, περὶ τῆς ὁποίας ἤδη σοὶ ἀνέφερον.

Ἄντ. Καὶ τί ἕτερον συνέβη μετὰ τοῦ Προμνήσου;

Παν. Ἴδὼν με τεταραγμένην καὶ ἀκούσας παρ' ἐμοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ταραχῆς μου, ὠργίσθη σφόδρα

κατὰ τοῦ υἱοῦ του, καὶ μὲ διεβεβαίωσεν ὅτι ἀμέσως ἤθελεν ὑπάγει πρὸς αὐτόν.

Ἄντ. Καὶ τί ἐλπίζεις ἐκ τῆς συναντήσεώς των;

Παν. Ὅτι ὁ Πρόμνησος, σεβάσμιος γέρων, γνωστός διὰ τὸν τίμιον καὶ συμβιβαστικὸν χαρακτήρα του, θέλει καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὡς καὶ εἰς ἑτέρας, ἀντιστῆ κατὰ τῆς μελετωμένης ἀποπειρας τοῦ υἱοῦ του, ἢ τοῦλάχιστον θέλει ὑποδείξει μέσον τι συνδιαλλακτικόν.

Ἄντ. Δὲν σὲ ἐνόμιζον τοσοῦτον ἀπλοϊκὴν. Ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἔχω νὰ ἀντιτείνω ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀγαθοῦ Προμνήσου, πλὴν οὐδὲν ἐλπίζω καὶ ἐκ τῶν προσπαθειῶν του. Πάντοτε ἀντίστη κατὰ τῆς αἰσχροῦ διαγωγῆς τοῦ υἱοῦ του, καὶ πάντοτε ἀπέτυχε, διότι ὁ Πολυφόντης εἶναι τύραννος πείσμων καὶ ἀνένδοτος· ἀνέχεται μόνον νὰ ἀκροάζηται τὸν πατέρα του, ἀλλὰ πράττει κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του. Φύσει πονηρός καὶ ὑπουλος, ἐνόησε καλῶς ὅτι ἐνῶ δὲν χάνει νὰ τὸν ἀκούῃ, κερδίζει ἐκ τῆς ὑποκριτικῆς ἀνοχῆς του, διότι δεικνύει ὅτι σέβεται δῆθεν αὐτόν. Ἄν ὅμως ἀληθῶς τὸν ἐσέβητο, ἤθελε κάποτε τοῦλάχιστον ἐνδίδει καὶ εἰς τὰς φρονίμους αὐτοῦ συμβουλὰς· ἔχει πάθη πολὺ ἀνώτερα καὶ ὀξύτερα ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρὸς του· οὔτε μεταβάλλει, οὔτε μετρίάζει αὐτά· τινὰ δὲ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των οὔτε ἐπιδέχονται συμβιβασμόν, ἄλλο μέσον δὲν ὑπάρχει δι' αὐτὰ πρὸς συνδιαλλαγὴν, εἰμὴ ἡ πλήρης ἀποχὴ ἐκ τῆς ἀπαιτουμένης θουσίας. Τὸ παρθενικὸν ἐρύθημα εἶναι ὡς ὠραῖον ἐαρινῆς αὐγῆς χρῶμα, τοῦ ὁποίου τὴν ῥοδόχρουν διαύγειαν, ἀρκεῖ καὶ ἡ διαφανεστέρα ὀμίχλη νὰ ἐπισκιάσῃ. Ἐσφαλμένως λοιπόν, μητὲρ μου, ἐφαντάσθης, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται ὁ Πρόμνησος νὰ ὑποδείξῃ μέσον

τι συμβιβασμοῦ. Τὸ μέσον αὐτὸ μόνος ἐγὼ δύναμαι νὰ ἐξεύρω, καὶ ἐπὶ τούτου μάλιστα ἐπανήλθον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἴνα ὅμως ἐπενέγκῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, πρέπει οἱ γάμοι αὐρίον νὰ τελεσθῶσιν.

Ἐν. Ἄς ἀκούσωμέν, σεβαστῆ μου μητὲρ, τὸν Ἄντηνορα. Ἡμεῖς ἐπεριμένομεν αὐτόν ὡς σωτῆρα, καὶ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν, ὡς μᾶς διαβεβαίωσῃ, ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρίδα· ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν αὐτόν νὰ διευθύνῃ τὴν ὑπόθεσιν, διότι ἐκ τῆς ἀναβολῆς οὐδὲν θέλομεν κερδίζει· οὔτε συμβιβασμοῦ εἶναι ἐπιδεκτικὴ, οὔτε ὁ Πολυφόντης εἶναι ἐλπίς ν' ἀποτραπῆ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μελετᾷ ἀθέμιτον πράξιν.

Παν. Ἐστῶ. Ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐξηγεῖς τοῦλάχιστον, τέκνον μου, πρὸς ἡσυχίαν μας, τί μέσον διανοῆσαι νὰ ἐνεργήσῃς, ὅπως μᾶς ἀπαλλάξῃς ἐκ τῆς δεινῆς ταύτης περιπλοκῆς;

Ἄντ. Τοῦτο ἤδη ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν Ἄρισταγόραν, καὶ θέλω μετ' ὀλίγον τὸ ἐξηγήσει καὶ εἰς ὑμᾶς, ἔχετε ὑπομονήν· ἄς μεταβῶμεν εἰς τὸ δωματίόν μου.
(ἀναχωροῦν).

ΣΚΗΝΗ ΙΒ΄.

Ὁ Χορὸς μόνος.

ΣΤΡΟΦΗ Α΄.

Ἦλθεν, ἦλθεν ὁ γενναῖος,
Ἴππομέδοντος ὁ γόνος,
Ὡς Ἴεραξ ταχυπέτης,
Ὡς Δελφὶν ἐκ τῆς θαλάσσης,

Ὁ Ἀντήνωρ, τὰς ἐλπίδας
Τῆς Πανόπης κί' Ἐναρέτης,
Νά ὑψώσῃ κί' ἐνθαρρύνῃ
Εἰς τὸν ἀνισὸν ἀγῶνα.
Μεταξὺ τιμῆς κί' αἰσχύνης,
Ἄνδρὸς φίλου ὁ βραχίων
Καὶ ὁ νοῦς, δύνανται μόνον
Δεξιῶς νὰ πολεμήσουν.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ Α΄.

Εἶν' ἀδηλα τοῦ κόσμου
Κί' ἀθέβαια τὰ πάντα.
Καὶ μᾶλλον τῶν ἀγῶνων
Ἄμφιρρέπης ἡ τύχη.
Ἄλλ' ὦ θεοὶ προστάται
Ἄθῶων κί' ἐναρέτων,
Καὶ τῆς δικαιοσύνης
Διανομείς κί' ἐπόπται.
Κατὰ τῆς ἀδικίας,
Τὴν σκέπην κί' ἀρωγὴν σας,
Ὡς πανοπλίαν δότε
Ἦς τὸ τέκνον τῆς Πανόπης.

ΣΤΡΟΦΗ Β΄.

Ὡς ὁ Ἑσπερος ἐφάνης,
Ἦς τὰς ἀκτὰς κί' ἐλπιδοφόρος
Τῆς κλεινῆς Κεφαλληνίας.
Εἶθ' ἐντίμου Ἰμμεναίου
Ὁ σωτὴρ καὶ τῆς πατρίδος
Ἐλευθερωτὴς νὰ γίνης.
Τοῦ τυράννου Πολυφόντου
Τὴν ὄφρυν νὰ καταβάλης.

Τῶν Θεῶν ν' ἀναστυλώσης
Τὴν λατρείαν καὶ τῶν νόμων,
Καὶ ἀμόλυντα τὰ λέχη
Τῶν σεμνῶν νυμφοπαρθένων.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ Β΄.

Τὰς τύχας τῶν ἀνθρώπων
Πολλάκις μεταβάλλου
Αἰφνίδια συμβάντα·
Τὸ σκότος καὶ τὸ πένθος
Τοῦ οἴκου τῆς Πανόπης,
Μετέβαλ' ὁ Ἀντήνωρ
Εἰς φῶς καὶ εὐφροσύνην.
Ἄκτις χαρᾶς κί' ἐλπίδος
Ἐφέδρυνε τὴν ὄψιν
Τῆς νύμφης Ἐναρέτης,
Καὶ σῶ', ἀγνὰ ἐλπίζει
Τὰ στέφανα τῶν γάμων.

ΣΤΡΟΦΗ Γ΄.

Θεὲ μέγιστε τοῦ Αἴνου,
Κρατατὲ φρουρὲ τῆς νήσου,
Νεφελῶν, ὦ συνεγέρτα,
Περικάλυπτε μὲ νέφη
Τὸν Ἀντήνωρα, μὴ πέσῃ
Ἦς τὰς ἐνέδρας τοῦ τυράννου.
Καὶ σὺ Ἄρτεμι Παρθένε,
Μὲ τὸ φῶς τὸ σελήναϊον,
Διαφώτιζε πλησίον
Τῶν βημάτων του τὰ ἴχνη,
Νὰ στεφθῇ εἰς τὸν ἀγῶνα
Μὲ τὸν ὕμνον τοῦ θριάμβου.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ Γ'.

Εἰς πέλαγος κινδύνων
Ἄπειρων διαπλέει,
Κι' εἰς φόβον καὶ ἐλπίδων
Ἥλιβροισι ἀκόμη,
Εὐρίσκειται ἡ μόσχος
Τῆς σεβαστῆς Πανόπης.
Θὰ εὐτυχῆσ' ἡ κόρη
Καὶ σῶα νὰ ἐξέλθῃ,
Κι' ὁ ἀδελφὸς Ἀντήνωρ
Ἀναίμακτον τὴν δάφνην
Νὰ δρέψῃ τοῦ ἀγῶνος ;
Ἢ νῦξ ὀ' ἀποφασίσῃ.

ΕΠΩΔΟΣ.

Σεμναὶ παρθένοι τῶν Κεφαλλήνων,
Γενναῖαι κόραι ἀνδρῶν Ἑλλήνων,
Τὰ σεπτὰ ἦθη τὴν παρθενίαν,
Ὁραίου ῥόδου τὴν εὐωδίαν,
Εἶθε τὰ πάθη πλείον τυράννου
Νὰ μὴ μολύνουν, ἢ ἄλλου πλάνου!
Κόσμιον πάντα τηρεῖτε βίον,
Χρηστὸν καὶ πλήρη ἀρετῶν θείων.
Ἄγνα τὰ λέχη τὰ νυμφικὰ σας
Τίμια νᾶναι τὰ στέφανά σας.
Καὶ σεῖς μητέρες νᾶσθε ὁ τύπος
Τῶν ἀρετῶν των, κι' οὐχὶ ὁ ρῦπος,
Ὡς αἱ μητέρες ἡμιαγρίων,
Ζώντων κτηνώδη καὶ ἄσχημον βίον.
Τότε τὰ τέκνα ὄσ' ἀπολαύσουν
Μ' ἀρετῆς γάλα θὰ τὰ θηλάσουν.

Οἱ οἶκοι ὅλοι χρηστοθείας,
Πλήρεις θὰ ἦναι καὶ εὐσεβείας.
Ὡς αἱ γυναῖκες αὐτοὺς σεμνύνουν,
Οὕτω γυναῖκες τοὺς καταισχύουν.
Τῆς Ἐναρέτης καὶ τῆς Πανόπης,
(Εἰκόνας νέας τῆς Πηνελόπης),
Ἐχετε πάντοτε ἐνώπιόν σας,
Τὰς ἀρετὰς των ὡς κάτοπτρόν σας.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ Β'. ΠΡΑΞΕΩΣ.

ΠΡΑΞΕΙΣ Γ'.

Σ Κ Η Ν Η Α'.

Αΐθουσα ὡς εἰς τὴν δ' σκηνὴν τῆς Β'. Πράξεως.

Ἄντηνωρ καὶ Χορός.

Ἄντ. Καλῶς εἶπον εἰς τὸν Ἄρισταγόραν, ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι συνήθως εἰς τοὺς κινδύνους βλάβης μᾶλλον ἢ ὠφελείας πρόξενοι, διότι διὰ τῶν θορύβων καὶ ἀμηχανιῶν των, δύναται νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν γενναίαν καὶ ἥρωϊκὴν ἐπιχείρησιν. Μόλις ἀνεκοίνωσα εἰς τὴν μητέρα καὶ ἀδελφὴν μου τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον συνέλαβον καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐκτελέσω, ὅπως καὶ αὐτὰς ἀπαλλάξω καὶ τὴν πατρίδα ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν αἰσχρὰν τυραννίαν, παραχρῆμα ἔμειναν ὡς ἐμβρόντητοι, σφοδρῶς συνεκινήθησαν, ἀφῆκαν φωνὰς, ἔλαβον σπασμούς, ὑπέπεσον εἰς τρομερὰν ἀγωνίαν, καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἠδύχησα ὅπως οὖν νὰ τὰς καθησυχάσω. Ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως ἔλθωσι καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐπαναληφθῶσιν αἱ αὐταὶ ἢ ὁμοίου εἶδους σκηναί. Ἐγὼ βεβαίως ὑποπτευόμην τοιαύτας μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ σχεδίου μου, ἀλλὰ μ' ἤτο φύσει ἀδύνατον νὰ τὸ ἐνεργήσω, ἂν δὲν συνεννοούμεθα συναλλήλως, διότι πῶς ἤθελα ἐν ἀγνοίᾳ των, εἴτε ἐνταῦθα, εἴτε ἀλλαχοῦ μεταμφιεσθῆ νυμφικὴν στολήν, καὶ

παρὰβῆ ἐντεῦθεν ὡς ἡ Ἐναρέτη εἰς τοὺς δορυφόρους τοῦ Πολυφόντου; Ὄφειλον λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης νὰ τὰς κάμω συγκοινωνούς, ὅπως ἡρέμα καὶ ἐκ συμφώνου ἐπιτελέσωμεν πᾶσαν προπαρασκευήν. Πλὴν δὲν ἐφρανταζόμεν, ὅτι καὶ ἡ ταραχὴ των ἤθελε φθάσει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ θέτῃ τῶρα ἐμὲ εἰς ἀμηχανίαν καὶ τινα φόβον, οὐχὶ βεβαίως περὶ τῆς ζωῆς μου, ἦν καὶ διὰ μόνης τῆς ἐπανόδου μου παρέδωκα εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀποτυχίας τοῦ σχεδίου, καὶ τότε ὁ μὲν οἶκός μου ἤθελεν ἀτιμωρῆτως κατατρίβη, ἡ δὲ πατρίς ἐξακολουθήσῃ νὰ φέρῃ τὸν ἐπονείδιστον τοῦ τυράννου ζυγόν. Ἀλλ' ἰδοὺ ἀτυχῶς ὅτι προσηθαιόμην ἐπαλήθευσεν ἔρχονται καὶ ἐνταῦθα ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ μου μετὰ τῆς τροφῆς.

Σ Κ Η Ν Η Β'.

Ὁ βῆθεις, ἡ Πανόπη, ἡ Ἐναρέτη καὶ ἡ Τροφός.

Ἄντ. Διατὶ ἤλθετε ἐδῶ, σεβαστὴ μου μήτηρ; — Ἐγὼ σὰς ἀφῆσα ἡσύχους εἰς τὸ δωμάτιόν σας; τῶρα πάλιν σὰς βλέπω τεταραγμένας; συνέβη τί νέον;

Παν. Οὐδέν, προσφιλές μοι τέκνον, ἀλλὰ τί νεώτερον δύναται νὰ συμβῆ ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ἣν συνέλαβες νὰ θυσιάσῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἡμᾶς, ἴσως δὲ ν' ἀπολέσῃς καὶ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἐναπέθετεν εἰς σὲ ἡ πατρίς;

Ἄντ. Ἐγὼ ἀπεναντίας φρονῶ, μήτηρ μου, ὅτι διὰ τῆς τῶν θεῶν βοηθείας, καὶ τὸ δίκαιον θέλει ὀρι-

αμβεύσει, καὶ σεῖς καὶ ἡ πατρίς θέλετε ἀπαξ διὰ παντός ἐλευθερωθῆ.

Παν. Ἡ ζωηρότης τῶν αἰσθημάτων σου, ἡ εὐτολμία τοῦ χαρακτήρός σου καὶ τὸ κατὰ τῆς τυραννίας μίσος σου, δὲν σοὶ ἐπιτρέπουν νὰ σκεφθῆς ἡρέμως, καὶ νὰ γνωρίσης τὸν βέβαιον κίνδυνον, εἰς ὃν ἐκτίθεσαι, διότι θέλεις νὰ βάλῃς τὴν κεφαλὴν σου ἐντὸς τοῦ στόματος τοῦ Λύκου.

Ἄντ. Ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι τὸ πόρισμα ἡσύχου διανοίας· μακρὰ καὶ ἐπανελημμένα σκέψεις, ἕστερέωσαν ἀμεταπίστως τὴν συνείδησίν μου, ὅτι οὐδὲν ἕτερον μέσον τελεσφόρον καὶ ὀριστικόν ὑπάρχει ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Τυράννου.

Παν. Συμμερίζομαι ὡς πρὸς τοῦτο τὸ φρόνημά σου, πλὴν δὲν ἀποδέχομαι καὶ τὴν ἀπόφασίν σου, ὅτι μόνος δύνασαι νὰ πραγματοποιήσης αὐτὴν καὶ νὰ ἐξέλθῃς καὶ σῶος. Τοιαῦτα τολμηρὰ ἐπιχειρήματα, ἀτινα συνήθως μεταβάλλουν καὶ τὴν ὄψιν τῶν πολιτῶν, ἀπαιτοῦν συνεπικούρους καὶ προηγουμένας προπαρασκευάς, ἄλλως διατρέχουν τὸν κίνδυνον βεβαίας ἀποτυχίας, καὶ προκλήσεως μεγαλητέρων συμφορῶν. Σκέψαι καλῶς ὅτι διὰ τῆς μετὰ ἐτέρων συνεννοήσεώς σου, ἡ δύνασο ἀσφαλέστερον νὰ φθάσης εἰς τὸ ἐπιδικώμενον τέρμα. Σὺ ἐπανήλθες εἰς τὴν πατρίδα, ὅπως γίνης χρήσιμος καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς αὐτήν. Ἦδη ὡς διανοῆσαι νὰ πράξης, ἴσως γίνης, ἀποτυγχάνων, ἀντὶ σωτήρος, ὀλετήρ ἀμφοτέρων. Φαντάσου, Ἄντήνωρ, εἰς τίνα φρικώδη θέσιν ἤθελεν εὔρεθῆ ἡ χήρα μήτηρ σου καὶ ἡ ὄρφανὴ ἀδελφὴ σου, ἐὰν σὺ, ἀντὶ νὰ σφάζῃς τὸν Πολυφόντην, ἐσφάζεσο ὑπ' αὐτοῦ. Ἄσθενεῖς καὶ ἐγκαταλελειμμένοι, ἀνευ τινὸς προστασίας, ἀνευ ὑπερασπίσεως ἀνδρὸς, ὅστις καὶ δι' ἀποτά-

του ἢ καὶ ἰδανικοῦ φόβου νὰ περιστέλλῃ ὀπωσοῦν τὰς ἀγρίας ὀρμὰς τοῦ μαινομένου ἐκείνου θηρίου, ἠθέλαμεν κτηνωδῶς ἐξυθρισθῆ καὶ οἰκτρῶς κατασπαραχθῆ ὑπ' αὐτοῦ· ὅ,τι ἤδη πειρώμεθα ν' ἀποφύγωμεν, ἠθέλαμεν τότε καὶ αὐτὸ καὶ εἰς πλειοτέρας ὑποστῆ αἰσχύνας καὶ βασάνους. Ἡ δὲ πατρίς ἠθέλεν εἰσελθῆ εἰς νέον στάδιον δυστυχιῶν· ἡ ἀποτυχοῦσα ἀπόπειρά σου ἠθέλε παράσχη καὶ εἰς τὸν τύραννον ἀφορμὴν ἀσφαλέστερον νὰ ὀχυρωθῆ καὶ ἐμπαθέστερον νὰ ἐκδικηθῆ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ τύχη, ἔστω, ἡνῶει μᾶλλον σέ, πῶς μόνος ἠθέλες εὐτυχῆσαι νὰ ὑπεκφύγῃς τὰ ξίφη τῶν μισθοφόρων του; Πῶς ἠθέλες ἐξέλθῃ ἀπὸ ἀνάκτορα φρουρούμενα καὶ περιστοιχοῦμενα ὑπὸ τόσων δορυφόρων; — Ἡ μετὰ τοῦ τυράννου πάλη σου, ὁ θόρυβος καὶ αἱ φωναί του, ἠθελον τοὺς πάντας διεγείρει καὶ ἐπιπέσει κατὰ σοῦ ὡς σμήνη μελισσῶν. Βλέπεις λοιπὸν τέκνον μου, εἰς τίνα ἀναπόφευκτον ἀπώλειαν θέλεις νὰ ἐκτεθῆς δωρεάν; — Ἄκουσον, σέ παρακαλῶ, τοὺς λόγους φιλοστοργίου μητρὸς καὶ γυναικὸς πεπειραμένης, μὴ θελήσης ἀφρόνως νὰ παίξῃς, ὅ,τι δύνασαι ἐμφρόνως νὰ κερδίσης.

Ἄντ. Ἡ φιλοστοργία σου, σεβαστὴ μου μητὴρ, ἣν ἠθέλα κυριολεκτικώτερον ἀποκαλέσει ἀδυναμίαν, ἀντὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ στενοχωρεῖ καὶ πιέζει τὴν καρδίαν μου· συντελεῖ μᾶλλον πρὸς ἀποτυχίαν ἢ ἐπιτυχίαν τῶν πραγμάτων, καὶ πρὸς ἀφευκτον ὄλεθρον ἰδικόν μου, διότι ἂν τυχόν ἤκουον τοὺς λόγους σου καὶ ἀνέβαλλον τὸ ἔργον, ἡ ἀνακάλυψίς μου καὶ ἡ κατὰ συνέπειαν ταύτης ἀπώλειά μου, ἠθελον εἶθε βεβαίωταται. Ἡ μετὰ πολλῶν συγκοινωνία μου ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν ὑποπέσῃ ὑπὸ τὴν ῥίνα τῶν κατασκόπων τοῦ Πολυφόντου. Ἀλλὰ καὶ τούτου μὴ συμβαίοντος, πῶς θέλομεν

τώρα δυνηθῆ νὰ διαφύγωμεν τὰς αἰσχροῦς τοῦ τυράννου ἐπιθυμίας, ὅστις ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἀπαιτήσῃ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἐκπλήρωσιν; Μήπως ἔχομεν μέσα ὅπως τελεσφόρως ἀντιστῶμεν; Ἡ νομίζεις ὅτι εἰς ἔλλειψιν αὐτῶν, θέλω ἀνεχθῆ νὰ ἰδῶ τὴν ἀδελφὴν μου, ἀπαγομένην ὑπὸ τῶν δορυφόρων του μὲ τὴν ἀπόκρυφον καὶ ἀβέβαιον ἐλπίδα, ὅτι θέλω εἰς τὸ ἐξῆς ἰκανοποιηθῆ; — Ἐγὼ δὲν ἐπανῆλθον, εἰς τὴν πατρίδα, ὅπως γίνω ὁ αὐτόπτης καὶ ἀπαθὴς μάρτυς, ἢ ὁ σιωπηλὸς τρόπον τινὰ συνεργὸς τῆς βιαίας ἀπαγωγῆς καὶ αἰσχύνῃς τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τῆς ἀτιμώσεως ὅλου τοῦ οἴκου μου· ἐπανῆλθον, ἵνα καὶ ταῦτα σώσω καὶ τὴν πατρίδα ἐλευθερώσω, ἔστω καὶ μὲ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς μου, ἣν καὶ ἄλλως ἤθελα πάντοτε ἀπολέσει, ἀνευ τῆς ἐντελοῦς ἐπιτεύξεως τοῦ σχεδίου μου, διότι πρὶν ἢ ἀφήσω νὰ θίξωσιν οἱ ἀπαγωγεῖς τὴν ἀδελφὴν μου, ἤθελες μὲ ἰδῆ νὰ συναποθάνω μετ' αὐτῆς ἐντὸς τῆς αἰθούσης ταύτης. Ὡστε τὰ πράγματα ὡς παρατηρεῖς, μητέρα μου, δὲν ἐπιδέχονται πλέον, ἑτέραν διέξοδον ἀπὸ ἐκείνην, ἣν ἐγὼ ὑπέδειξα. Παῦσε λοιπὸν, ἰκετεύσασθε θερμῶς, ἀπὸ τοῦ νὰ διακινδυνεύῃς αὐτὰ εἰς στιγμὴν τοσοῦτον κρίσιμον. Πιστεύω δὲ ὅτι καὶ ἡ Ἐναρέτη δὲν ἀντιστρατεύεται κατ' ἐμοῦ.

Ἐν. Ἐγὼ, καίτοι πρὸς οὐδέτερον ἐξ ὑμῶν συντάττομαι, οὐχ' ἤττον ὁμῶς ἐλπίζω, ὅτι θέλω συμβιβάσει τὴν ἔριδα καὶ καταλήξει εἰς ἀποτέλεσμα ὑποδεικνυόμενον ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ἡ λίαν ὀδυνηρὰ καὶ σπαρακτικὴ θέσις, εἰς ἣν ἤδη πάντες διακειμέθα, προέκυψεν ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ἀρισταγόρου μνηστείας μου, ἢ μᾶλλον ἐκ τῆς ἕνεκα αὐτῆς αἰσχροῦς ἀπαιτήσεως, ἣν ὁ Πολυφόντης ἐξηγεῖ κατ' ἐμοῦ. Ἀρθείσης λοιπὸν τῆς ἀφορμῆς, αἴρεται καὶ ἡ συνέπεια.